

IZR. TANÜGYI ÉRTESÍTŐ

A szerkesztésért felelős: Kornfeld Gyula.

Megjelenik **minden hó 1-én.** Kiadja az „**Orsz. Izr. Tanító-egyesület.**” — Előfizetési ár nem tagok számára egész évre 4 korona. Az egyesület tagjainak díjmentesen jár. — Az előfizetési pénzek és tagsági díjak **Györi Adolf** egyesületi pénztároshoz, VI. Eötvös-utca 6. szám, küldendők. Szerkesztőségi iroda: VII., Sip-utca 12. szám.

TARTALOM: Zsidó iskolák. Irta —d. — Magyar zsidó ifjusági irodalom Irta Lengyel Manó. — Az új magyar nyelvkönyv Irta Pfeiffer Ignác. — Tárca: Reb Léb Bunczelau Irta Kuthi Zsigmond. — Szemle. Egyesületi élet. — Iskolai értesítők. Ismerteti Rózsa Ede. Könyvismertetés Irta Bárd Vilmos — Hírek iskoláink életéből. — Vegyesek. — Hirdetések

Zsidó iskolák.

Mind jobban és jobban erősödik meg bennünk a hit, mind több és több biztató jelenség tesz tanuságot amellet, hogy a zsidó iskolák még nem régen oly válságos ügye mintha jobbra fordult volna.

Megdöbbenéssel, lelki fájdalommal mutattunk rá éveken keresztül úgy e lapok hasábjain, mint egyesületünk gyűlésein, hogy a zsidó iskolák pusztulnak; nagy hitközségek bezárják régi iskolák kapuit, átadják felekezeti iskolájukat a városnak vagy az államnak, kisebb hitközségek ~~osztattak iskoláit~~ pedig itt is, ott is, az ország legtöbb részében minden nagyobb zaj nélkül csak egyszerűen megszűnnek. Volt esztendő, mikor a statisztika 9 ilyen esetet sorolt fel; az 1892—1900-ig terjedő években a közoktatásügyi kormány évi jelentése 64 zsidó felekezeti iskola megszűntéről számolt be. Kötelességünkhöz híven e jelenségek láttára igyekeztünk hitfeleinket felrázni dermesztő közönyösségükből, felvilágosítván őket, hogy a zsidó iskola pusztulása felekezetünk létét támadja meg, hogy a zsidó iskola felekezetünk mentővára, melynek eldöltét hitéletünk, minden felekezeti intézményünk, felekezetünk jövő léte sinlené meg. Kerestük, kutattuk az okokat, melyek e veszedelmet felidézték és megállapítottuk, hogy a magyar zsidóság elszegényedése és az országos gazdasági válság egyrésztől, felekezetünk szervezetlensége és pártokra való szakadozottsága másrésztől a főokok, melyek a többi másodrendű okokkal egyetemben a zsidó iskolák ügyét, — melyeknek anyagi léte iskola-alap híján mindig ingadozó, úgyszólván minden egyes hitközségi tag anyagi helyzetétől függő volt, — oly válságossá tette.

E két végzetes, döntő okkal szemben, igaz, tehetetlenek voltunk és vagyunk ma is, de máskülönben megtettünk mindent, hogy hitközségeink vezetéséig felébresszük tétlenségükből; éveken keresztül folyton-folyvást foglalkoztunk e kérdéssel, míg feddő és intő szavunkat meghallották ott is, hol a veszedelmet nem látták, vagy nem akarták látni; nem hallgattunk addig, míg hitfeleink összességükben be nem látták a zsidó iskola fennállásának fontossá-

gát és a zsidó tanítóság intőszavára nem hallgattak. Mert jól tudjuk, hogy szavunknak az szerzett súlyt, törekvéseinknek sikert, hogy e kérdésben az egész magyar zsidó tanítóság oldalunk mellett állott és nemcsak összességében, hanem külön-külön mindenki a maga kis világában eréllyel és elszántsággal szembe szállt a közös ellenséggel, kivette részét a zsidó iskolák fennállásáért folytatott küzdelemből.

S Izrael Istene megáldá munkánkat. A romboló veszedelem egy időre elpihent, hisszük és reméljük, hogy mindörökké meg is szűnt. Jól tudjuk, hogy a társadalmi viszonyok újabb változásai és más külső okok nagyban hozzájárultak a siker eléréséhez. Nevetséges önhittség volna magunknak tulajdonítani az elért eredményt, de még ellenségeink sem vitathatják el tőlünk az érdemet, hogy kötelességünket teljesítettük, hogy részünk van a siker kivívásában —, nekünk, országos egyesületünk vezetőségének, de főleg a magyar zsidó tanítóságnak, mely felekezetünk érdekében a zsidó iskolák fennállásáért vívott e küzdelemben magához méltó hervadhatatlan érdemeket szerzett.

De vajjon elpihent-e igazán a létünket fenyegető veszedelem? A lefolyt iskolaévben — egy esetet kivéve, midőn egy szegény felvidéki hitközség kicsiny iskoláját a közigazgatási bizottság hiányos felszerelés és iskolának nem való helyiség miatt bezárta — *egy zsidó iskola sem szűnt meg*. Ez elvitázhatatlanul örvendetes jelenség, de ennél még örvendetesebb az a tény, hogy nem egy helyen új felekezeti iskolát állítottak. Községek, ahol soha sem volt felekezeti iskola, áldozatok árán ünnepélyek kapcsolatán, a lefolyt évben vagy ez iskolaév elején új iskolát nyitottak, míg más hitközségek, melyek évtizedekkel ezelőtt bezárták felekezeti iskolájukat, most újat alapítottak.

Ez iskola-alapítások mikéntje is tanulságos. A legtöbb esetben a szülők maguk és épen a műveltebb és nem hitbuzgó elem volt az, mely a hitközségi gyűléseken a felekezeti iskola mellett tört lándzsát. Az iskola megnyitása pedig valóságos ünnepe volt a községnek, melynek apraja-nagyja örült az új intézménynek. Az anyagi bajokat, a gazdasági szegénységet, no meg hitközségeink gyenge teherviselő képességét és bizalmatlanságát mutatja azonban az a tény, hogy a legtöbb ilyen újonnan alapított felekezeti iskola magániskola jellegével nyílt meg, melyet a hitközség subvencionált, felszerelt, helyiséggel látott el és melyet mihamarább saját kezelésébe át is vett, vagy melynek előbb-utóbb való átvételét jegyzőkönyvileg megígérte.

De több helyen nagyobb iskolák is létesültek; ezek között legérdekesebb a gálszécsi példa. A gálszécsi aut. orth. hitközség nemeslelkű, derék elnöke *Rosenberg* Bernát, ki héber tudományánál és világi műveltségénél fogva az egész község osztatlan tiszteletével dicsekedhetik, évek óta buzgólkodott a két évtized előtt megszüntetett felekezeti iskola újjászervezésén. Évekig tartó fáradozásának, lankadatlan buzgalmának sikerült megküzdenie a szükkeblőséggel, a közönnyel és a pesszimisták rövidlátóságával, nem nyugodva, míg a jó ügy érdekében a kívánt sikert ki nem vívta. Szeptember elején nyitotta meg a gálszécsi hitközség új négyosztályú felekezeti iskoláját, három fiatal derék tanítót és egy tanítónőt alkalmazván. A derék hitközségi elnöknek nemes munkájában egyesületünk egyik oszlopos tagja, az ottani vidék egy ideálisan

gondolkodó derék tanítója volt mindenben segítségére, ki az új iskola szervezésének és berendezésének munkáját önzetlenül magára vállalta. Leljük jutalmukat e derék férfiak a jól végzett nemes kötelesség szülte megelegedésben. Bár minél több követőre találna e két derék férfiú, kiknek nemes példája mutatja, mily sokat tehet a jó ügy érdekében egy igaz ember buzgósága is.

De a jövőre nézve is már nem egy biztató hírt kaptunk. A szatmáriak, kik csak nem régen adták át felekezeti iskolájukat az államnak, már ez évben akarták iskolájukat újra megnyitni; az idén nem sikerült, de a jövő évben okvetetlenül megnyitják. Felekezeti iskola alapításával foglalkozik ez idő szerint a budai és a nagymihályi hitközség is; nemkülönben még egy pár nagy község, hol az eszmének most toboroz egy-egy derék tagtársunk vagy a hitközség egy vezető férfia hiveket.

De a kedvező jelenségek ne altassanak el bennünket, még sok, nagyon sok a tennivaló. Szolgáljanak ez örvendetes jelek csak buzdításul, hogy az eddigi harcot annál sikeresebben folytassuk. Legyen továbbra is az a megdönthetetlen igazság a jelszavunk, hogy *felekezetünk fenmaradásának legbiztosabb alapja a jó zsidó iskola*, s akkor Isten áldása ezentúl is eredményre vezet a jó ügy érdekében vivott küzdelmünket. — d.

Magyar-zsidó ifjusági irodalom.

(Felolvastatott a bács-bodroghmegyei fiókkör jul. 3-án tartott ülésén.)

Engedjék meg, hogy bevezetésül leleplezéssel szolgáljak. Valahányszor ugyanis az Orsz. Izr. Tanítóegyesület „Bács-Bodroghmegyei fiókköre“ ilyenkor a vakáció legelején körülest tart, mindig és mindenütt halljuk a dicséretet, hogy a tanítók, t. i. mi, nem törődve azzal, hogy a vakáció a mienk, s arra való, hogy kipihenjük egy egész esztendő sokféle fáradalmaival, alig hogy elhagytuk a munkát, máris új munkába fogunk, összejövünk, hogy meghányjuk-vessük a magyar-zsidó tanítás ügyét. Elárulom, hogy tulajdonképen nem áldozat ez. Azért tarjuk üléseinket a vakáció legelején, mert ilyenkor még él bennünk az egész tanítási esztendő minden mozzanata. Tudjuk azt, amit ujat tapasztaltunk, tudjuk azt is, hogy hol mi hiányzik, sokkal jobban tudunk recipiálni és reprodukálni. Adja Isten, hogy munkánk végén produkálni is tudjunk, hogy sikerüljön egy-egy nyommal elébbre vinni a magyar-zsidó iskola ügyét, a mi ügyünket.

Mert a magyar zsidó iskola ügye a mi ügyünk, a tanítóké. Az iskola boldogulása tőlünk függ. Ha híven kertészkedünk benne, ha becsületesen sáfárkodunk a ránk bízott gyermekekkel, az iskola emelkedik hitfeleink szemében és mi is emelkedünk bennök. Ha elébbre tudjuk vinni a zsidó iskolát egyik fontos céljának eléréséhez, a hitélet, a vallásosság megszilárdításához, az a mi érdekünk. Sajnos, hogy ez így van. Sajnos, hogy a magyar-zsidó iskola elhagyatott akkor, amikor arról van szó, hogy zsidó iskola legyen. Hittani anyagának megszabásánál tanítóját meg nem kérdezik, mert még áll szilárdan, mint Sion hegye az 1868. évi XXXVIII. t. c. rendelkezése, hogy a hittani tananyagot a hitfelekezetek szabják meg, rendszerint a tanító nélkül. Mert az természetes, hogy egy 100 koronás pert is az ügyvéd úgy visz, ahogy ő maga jónak látja, mert ő a szakember. Azonban azt, hogy gyermekeink mit tanuljanak, azt megszabni nem a tanító van hivatva, akinek ez a szakmája aki egész életét ennek szenteli. Ezt elvégzik azok, akik jobban értenek hozzá.

És hogy a komikum teljes legyen, a tanítónak egyedül kell buzgólkodni azon, hogy a rábízott gyermekekből jó zsidók is legyenek. Így tehát a szerszámot a munkájához nem választhatja meg a tanító, de a célt azt kitűzik neki. És a tanító tapossa a malmot, dolgozik, küzd, fárad, hogy a gyermekek derék hazafiakká, becsületes emberekké és jó zsidókká váljanak. Ne kicsinyeljék ezt a munkát az igen tisztelt vendégek, és én hiszem, hogy nem is kicsinyelik, ha elgondolják azt a küzdelmet, amelyet a zsidó tanítónak víni kell a szülői házzal, a szülői ház indifferentizmusával. Ma már a zsidó tanítónak csaknem félni kell attól, hogy az iskolában a hitéletéről, a vallásgyakorlatról való tanítását a gyermekek többsége meg sem érti. Már megtörtént velem is, hogy a gyermekek egy része nem tudta, miről lehet pénteken este a lakásban megismerni, hogy szombat, szombati nyugalom van. És itt nem szólunk azokról a családokról, ahol az élet küzdelmei nem *engedik meg*, hogy vallásunk minden törvényét megtartsák, de ahol megtartják azt, amit csak lehet, mert ezekben a családokban még él a zsidóság, hanem szólok azon zsidó házakról, ahol nem akarnak tudni arról, ami zsidó, ahol úgy vélik, szebben lobog a karácsonyfa gyertyája, mint a chanuka gyertya lángja és meg sem próbálják, hogy összehasonlítás révén tudják meg, mily szépen lobog a chanuka gyertya is. Az ilyen családból való gyermeknek vallásos szellemben való neveltetése már alig-alig lehetséges. És szóljak-e arról a családról, ahol az anya megsajnálta gyermekét, mert a héber olvasással „nyomorgattam“ és könnyű szívvel kijelentette azt is, hogy ő gyermekét megszádatíthatná e gyötrelemtől, ha családostul konvertálna. Tette pedig e kijelentéseket gyermeke füle hallatára. Tette úgy, mintha nagy kegyességet gyakorolna azzal, hogy *megengedi* gyermekének a héber olvasás megtanulását.

Hogy az ilyen család gyermekéből tud-e a tanító jó zsidót nevelni, arra nem akarok felelni. Hanem azt hangsúlyozni akarom, hogy nincs szülő, akinek joga volna gyermekét vallás nélkül felnevelni, mert elveszi tőle azt az erőt, ami az ember lelkének egyensúlyát biztosítani tudja. Életünk különböző változataiban sokszor van szükségünk a vallás vigaszára. Zaklatott lelkünk szívesen menekül a vallásnyújtotta biztos révbe, ahol az irás, az Isten igéje vigasztal, felemel. De hová meneküljön a bánat, a megpróbáltatás keserves napjaiban az az ember, férfiú vagy nő, aki gyermekkorában vallás nélkül neveltetett? Mi nyújtson neki vigaszt? Mi adjon enyhülést?

Engedjék el igen t. hölgyeim és uraim a választ. Minek foglalkozzunk irreparabilis hibákkal, amikor tudjuk, hogy a magyar-zsidó tanításügy nem egy csapásán van hasznos és sikerrel kecsegtető tennivaló, jóval hasznosabb, mint ez a meddő munka, mellyel foglalkozni nem engedi meg a mai kor szelleme. Mert a mi korszakunkat a gyakorlatiasság jellemzi, az a gyakorlatiasság, amely új célokat tűzött ki magának és a célok eléréséhez új eszközöket szerzett. Itt-ott az új korszak szinte forradalmat teremtett és nincs oly ága a tudománynak, amely alapos változáson ne ment volna át.

A neveléstudomány is átalakult az utolsó félszázad óta. Új jeiszavak támadtak, új célokat tűztek ki és e célok eléréséhez új eszközök is kerültek felszínre. Az első és legnagyobb változás már a nevelés céljának megállapításánál mutatkozik. Amint régen az egyén testi fejlesztése volt a legfőbb cél, amint később a szellem kiművelése lett a legfontosabb, úgy napjainkban legfontosabbnak tartjuk az ember számára, ha a tiszta erkölcsben neveljük fel. Ha arra képesítjük az embert, hogy mindig, az élet minden körülményei közt csakis a jót tegye, és azt tudatosan tegye, öncél nélkül, a jót a jóért művelje.

Tagadhatatlan, hogy a célnak ilyen módon való kitűzése magában foglalja az ideált, melyet nevelő munkánkkal el akarunk érni, mert ha sikerül, akkor a ránk bízott gyermekek cselekedeteik révén megszerzik embertársaik szeretetét.

A nevelésnek kitűzött új célja új eszközöket is hozott létre. A legelső nagy változás az volt, hogy a tanítás megszűnt önmagában való cél lenni, hanem a nevelésnek eszközévé vált. Mai napság nem a mennyiség a fődolog a tanításnál, hanem a minőség. Nem azt keressük, hogy mennyit tanított valaki, hanem hogy mit tanított, megtalálta-e azon tárgyakat, melyek a nevelés végső célját szolgálják és tényleg felhasználta-e, összekapcsolta-e, koncentráta-e azokat célja elérése érdekében. Mert amint igaz, hogy az édes anyaföld egész felületén alig van olyan darab, mely teljesen hasznavehetetlen volna, de azért a talaj sokféleségében van jobb és kevésbé jó föld, úgy az elemi iskola tantárgyai közt van a nevelés végső céljára több és kevesebb hasznot hozó, de a tanítónak kötelessége minden eszközt megragadni arra, hogy nevelőmunkáját minél tökéletesebben végezze.

Nem akarom önöket, t. kartársak régen ismert és sokat hallott definíciókkal untatni és nem akarom önöket azzal sérteni, mintha nem tudnák úgy, mint jó magam a most következőket, de mert nem szándékozom viskómat a szelek szárnyára bocsátani és alap nélkül tetőt rakni, így hát némely alapigazságot ismételnem kell. Ilyen igazság, hogy miután a nevelés végső célja az erkölcsös cselekedet, a nevelés munkáját úgy kell gyakorolni, hogy a nevelendő *cselekvését* előidéző lelki erőket kell alkalmas módon, a célnak megfelelően irányítani. A cselekvés irányítására szolgál az akarat, melyet a vágy kormányoz. A vágy irányítója az indulat, amely a hangulattól fejlődik ki. A hangulat tulajdonképpen az az állapot, melyet az uralkodó kedély alkot meg, míg a kedély érzelmeinknek azon összesége, mely túlnyomóan bennünk él. Röviden, ha ki akarjuk fejezni, hogy mi a cselekvésünk mozgató ereje, úgy az érzelmeket kell megjelölnünk, mint amelyekből a kedély, a hangulat, a vágy, az indulat, az akarat és végül a cselekvés kialakul. Világos tehát ezekből, hogy egész nevelő munkásságunkkal, tehát az egész tanítási munkánkkal is oda kell hatnunk, hogy a gyermekek érzelmvilágát megnemesíthessük. Mert akinek csak kellemes, nemes érzelmei vannak, annak kedélye jó, hangulata kellemes, enyhe, vágyai nem fognak elérhetetlenek után csapongani, nem jár „szeme és szíve vágyai után,” indulatai nem tengenek túl, akarata a jót keresi és tudatos jó cselekedetekben csúcsosodik ki.

Ime az oka annak, hogy miért kell az érzelmi világ kiművelését első sorba helyezni.

Amikor a modern nevelés zászlóvivői Herbart, Ziller, utóbb Rein eme nevelési elveket elsősorban Németországban megállapították, össze is gyűjtötték azon eszközöket, melyek ezen elveknek és a nevelést végző céljának megfeleltek, hogy azok segítségével munkálkodhassanak. Az eszközök megválogatásában nagy körültekintést és sokoldalúságot tanúsítottak. Minden tantárgynál megkeresték azt a pontot, amely a tanultakat az erkölcsi nevelés és az érzelemfejlesztés, a kedélyképzés szolgálatába tudja hozni. Megállapították, hogy a kedélyképzésre a vallástanítás, a történeti- és irodalmi oktatás elsősorban alkalmas. De tudatára ébredtek annak is, hogy a gyermek olvasni tudását és az ennek folytán fellépő olvasási vágyat céltudatos vezetéssel, az anyag megválasztásával és az egymásután megállapításával a nevelés szolgálatába szegődtethetik és szegődtették is. Ezen utóbbi munkájukban tudatára ébredtek a népköltés termékei kiváló becsének és azokból a népmeséket és népmondákat, mint örökké becses anyagot felhasználták a nevelés eszközéül. Ezen népköltési munkák mellett kiváló jeles írók és költők szellemi termékeik legjavát szolgáltatták a nevelőknek és létrejött egy nagy, minden ízében nemzeti irodalom, amely a gyermekek tudásának, ismeretkörének, a gyermekek észjárásának megfelelően, ifjúsági irodalom gyűjtőnéven hatalmas segítő eszköze lett a nevelőknek. Ezen ifjúsági irodalom legbecsesebb, legfontosabb

tulajdonságai voltak: 1. az irodalmi abszolút műbecs, 2. a nemzeti vonás. Mert amily igaz, hogy a világ minden népének gyermeke egyforma játékokat játszik, vagyis a benne rejlő erők egyféle módon iparkodnak akcióba lépni és egyféle módon lépnek is akcióba, oly igaz az is, hogy a különböző népek gyermekeinek észjárása egymástól teljesen különbözik és az egy bizonyos nyelven megjelent munka csak a saját nemzetbeli számára használható. Rosa von Tannenburg nem ifjusági olvasmány a mi gyermekeinknek, ha Tannenburgi Rózának is nevezik és Toldi Miklós nem gyönyörködteti a német fiút, ha mindjárt Nikolaus Toldi néven mutatjuk is be neki. Az egész világirodalomban alig van néhány olyan mű, mely mint ifjusági olvasmány teljesen élvezhető lenne bármily nemzetbeli gyermeknek.

Hogy az általánosból a részletekbe haladjunk, szólni kell a magyar ifjusági irodalomról is. A magyar ifjusági irodalom atyja a „Kis Lap.” Becses tulajdonsága volt az irodalmi stílus, de hiányzott belőle a nemzeti vonás. Elbeszélései, szindarabjai erősen, feltűnően moralizáltak, pedig a moralizálás nem nemzeti vonásunk. Régi ifjusági lap a „Hasznos Mulattató” és párja a „Lányok Lapja,” melyekről kevés jót lehet mondani. A hetvenes években halomszámra jelentek meg Schmied Kristóf és Hoffmann Ferenc munkácskájának inkább rossz, mint jó fordításai, amelyek óriási kelendőségnek örvendtek, anélkül, hogy a gyermekek a mű olvasásánál gyönyörködtek volna. Emlékezem, hogy soha sem érdekelték e könyvek, mert az expozícióból tudtam, hogy mi lesz a vége és a tárgybeli egyhanguságot nem enyhítette valami stilbeli szépség. És emlékszem, hogy 10 éves koromban alig volt nap, hogy titokban (mert a könyv gazdája félt, hogy a könyvet eltépem és a könyvet olvasni nem engedte,) olvastam Toldi viadalát a csehvel. Nem akarom Arany János szellemét megsérteni és ezért nem teszek összehasonlítást.

A magyar irodalmi becsű, nemzeti ifjusági irodalom egyik legbecsesebb darabja Arany „Juliska elbujdosása” című verse csak a 80-as évek derekán jelent meg Arany hátrahagyott munkái közt és ifjusági olvasmánnyá, a gyermekvilág kincsévé csak „Az én ujságom” révén vált. Ugyancsak így merült el a feledés homályába, de anélkül, hogy kiásták volna Pósa egy szép „Altató dal”-a, mely Pósa „Ujabb költemények” című kötetében jelent meg, ugyancsak a 80-as évek elején. Az első fecskék közé tartozott Kiss József „Mesék a hó alól” című munkácskája. De valódi lendületet a magyar ifjusági irodalom csak akkor kapott, amikor Benedek Elek a magyar parlamentben felhívta a közoktatásügyi kormány figyelmét a magyar ifjusági irodalom támogatására. E felszólalással úgyszólván máról-holnapra jelentek meg Benedek Elek, Mikszáth Kálmán, Pósa Lajos, Sebők Zsigmond, Tábori Róbert, Gárdonyi Géza, Gaál Mózes művei és azóta rendelkezésünkre áll egy minden ízében nemzeti és minden ízében irodalmi nivón álló ifjusági irodalom, amely méltán vetekedik bármely nép ifjusági irodalmával.

Mert pedagógiai szempontból négy főtulajdonsággal kell birni minden olyan műnek, amelyet be akarunk sorozni az ifjusági olvasmányok közé. Először is a tartalma legyen olyan, hogy a gyermek értelmi fokának megfelelően, hogy tehát a gyermek az olvasottakat recipiálni tudja. Ide számítjuk a művek azon tulajdonságát is, hogy a keret, melyben a leirt esemény lejátszódik, a gyermek előtt ismert legyen. Pl. a falusi gyermek nem sokat tud az iparosságról, legkivált a gyárakról. A fővárosi fiú nem érti meg egészen az olyan történetet, melyben földművelésről, állattenyésztésről, vagy halászatról van szó. A laikus el sem hiszi, hogy mennyire zavarja a gyermekeknél a megértést az idegenszerű milieu. A külföld azon városaiban, ahol a gyáripar és kereskedelem úgyszólván az egyedüli kenyérkereset, a tanítóknak sok nehézséget okoz még a bibliai történet is, ahol minden esemény az állattenyésztés milieujében játszódik le.

Másodszor legyen a mű kedélyképző. Nem szabad a gyermeket a realitással túlterhelni és nem szabad az élet kellemetlen eseményeit előtérbe helyezni. Iparkodjunk a gyermek életét minél derűsebbé tenni, hogy derűs legyen a kedélye is.

Harmadszor legyen a mű feltétlenül irodalmi stílű, hogy élénk mintája legyen a szépnek. Szükséges, hogy az ifjúsági olvasmány stílusa közvetlen legyen. Hogy mindaz, amit a tanító vagy a szülő az „*elmondott*“ mesébe helyez, benne legyen a leírt mesében is és magyarázat nélkül is érvényesüljön.

Negyedszer legyen az irodalmi mű mindenek felett gyönyörködtető. Tévedés ugyanis azt hinni, hogy az olvasmányoknak oktatóknak, tanítóknak kell lenniök. A gyermek, amikor magán-szorgalomból olvas, mindent akar, csak tanulni nem. Ha tehát az olvasmánya *első sorban tanító*, benne ellenhatást szül, mellyel le akarja győzni az olvasmány tanító tendenciáját, és le is győzi azzal, hogy az olvasmányt félreteszi. Ha azonban az olvasmány gyönyörködtető és a benne rejlő morál az érzelmvilágon keresztül jut az értelemhez, vagyis direkt gyönyörködtető, akkor a gyermek szívesen fog visszaemlékezni a szerzett gyönyörökre és vele együtt örömmel fogadja el az indirekt szerzett tanítást is.

Mindazon művek, melyek tárgyilag idegenszerűek a gyermeknek, amelyek nem hatnak kellemesen a gyermek kedélyére és amelyek nem feltétlen irodalmi becsű művek, valamint azok, melyek *első sorban* moralizálnak, kiküszöbölendők az ifjúsági irodalmi könyvtárból és a gyermekek kezébe nem adhatók.

(Vége következik)

Baja.

Lengyel Manó.

Az új magyar nyelvkönyv.

Jelen soraim megírására sajátságos körülmény készlet. Egy vidéki kartárs augusztus hó folyamán sajnálkozva jelenti egyesületünk központi vezetőségének, hogy ő bizony nem vezetheti be iskolájába a Pfeiffer-Sebestyén-féle nyelvkönyvet, lévén az sokkal rosszabb az előbbinél, mivelhogy szorgalmas áttanulmányozás után sehol sem találta meg benne: „mi az alany, mi az állítmány.“ Már pedig ő nem képzelhet el egy elemi 2. osztályu tanulót, ki ezt a definíciót nélkülözhetné.

Megnyugtatóul ez úton közlöm az elégedetlen kartárssal, hogy bizony ily definíciót nem fog találni még a következő 2., sőt harmadik részben sem.

Nyelvkönyvünk, igaz, lényegesen eltér a legtöbb nyelvtani kézikönyv eddigi irányától. Nem is volt célunk elemi iskoláink számára grammatikát írni, melyben logikus sorrendben az összes nyelvtani szabályt összehalmozzuk, hogy a gyermek azokat bemagolva, az évi záróvizsgán egy lélekzetvétellel pompásan *felmondja*. Könyvünk szerint nem lesz alkalma a 7 éves gyermeknek tanítója megelégedett mosolyát kiérdemelni, miután nagy hangon eldarálta: „Ha gondolataimat szavakba vagy írásba foglalva kimondom az mondat.“

Nem törekedtünk még arra sem, hogy a zsenge gyermek memoriáját alkalmas mintamondatokkal terheljük, melyeket a szabályok *felmondása* után emlékezetének tárházából előránt anélkül, hogy ítélőképességét ezzel bármiként is fejlesztettük volna. Legkevesébé igyekeztünk végre oly kézikönyvet írni, mely a kívülről megtanulandó feladatok arányos felosztásával az „innen-egddig“ határjelzésű instrukcióval a tanító munkáját megkönnyíthetné.

Ellenkezőleg! Nyelvkönyvünk a tanítótól intenzív munkálkodást kíván. Nem tekinti a nyelvtant külön tantárgynak, melynek szabályait a megszokott sorrendben tálalja fel a kis gyermeknek, hisz a grammatika tanulása még a felsőbb fokon sem öncél, hanem a nyelvtények ismertetése, illetve levezetése csak eszköz, mellyel a népiskolai tanulót arra képesítjük, hogy gondolatait a

népiskola nyújtotta műveltséghez képest szóban és írásban helyesen, magyarul ki tudja fejezni. E cél tudatában a magyar nyelvkönyv írójának figyelmébe három irányban terjed ki.

1. A gyermek fejlettségi fokának megfelelő tárgyi körökből oly olvasmányok gyűjteményét közli, melyek lehetőleg irodalmi becsü, minden izében magyaros nyelvezetű irányokkal a nyelvérzékét fejlesszék, úgy külső alakjukkal, mint belső tartalmuknál fogva a tanuló érdeklődését, vonzalmát felköltsék. A II. osztályra szóló nyelvkönyvnek legtöbb olvasmányát azért válogattuk össze Pósa Lajos verseiből. E versek csilingelő, fülbemászó hangjai igen alkalmasak a nyelvérzék fejlesztésére, a kis gyermek kedélyének képzésére. Az olvasási anyag, mint a nyelvképzés egyik fontos eszköze, ezenkívül a beszéd- és értelemgyakorlatok köréből vett több apró prózai olvasmányból is áll, melyek mindmégannyi alkalmas kiindulási pontul szolgálnak bizonyos nyelvtények levezetésére.

2. Az olvasmány után a tanító az olvasottak kikérdezésével, megbeszélésével a gyermek beszélő képességét oda fejleszti, hogy ez gondolatait a kellő szabatosággal, helyesen fejezze ki. Erre szolgálnak a „Beszélgetés“ cím alá foglalt kérdések, melyek végeredményükben arra képesítik a tanulót, hogy a kérdésekre a feleleteket írásban ép úgy megadhassa, mint szóval.

Egyben bő alkalmat szolgáltat a már megállapított, — feltűnő betűkkel jelzett, de nem szabályba foglalt nyelvtényt érzékeltetni. Az olvasmány tárgyalásánál oda tereljük a gyermek figyelmét, hogy a kívánt nyelvtényt mintegy önmaga állapítja meg a saját nyelvkincséből vett szavak segítségével.

3. Miután a gyermek a nyelv szépségét feltűntető és izlésénck nemesítésére alkalmas olvasmányok alapján bizonyos nyelvtény tudatára jut, a „Beszélgetés“ felhasználásával pedig gondolkodó és beszélő tehetségét fejleszti, a nyelvtény érzékeltetésekor pedig egyúttal a magyaros gondolkodás és beszédben megerősödik, a nyelvtanítás harmadik, igen fontos célját valószínűsíti meg a tanító, a szó- és írásbeli fogalmazás gyakorlásával. E célra szolgálnak a feladvány-gyűjtemények, melyek az ismertett anyagot beszéd-, helyesírási- és fogalmazási gyakorlatokban vannak hivatva feldolgozni.

Ezen elvek vezényelték szerzőket nyelvkönyvük megírásánál, ezek szerint igyekeznek a további fokozatokban is eljárni. Minden elfogadható figyelmeztetést és jóakaró útbaigazítást köszönettel fogadnak azon meggyőződésben, hogy mindannyiunknak becsületes törekvése az ügyet, melynek zászlaja alá tisztességes, önzetlen szándékkal sorakoztunk, legjobb akarattal és kitartással szolgálni.

Pfeiffer Ignác.

~ T Á R C A. ~

Reb Léb Bunczelau.

(Kell-e ragaszkodnunk az idegen hangzású családi nevünkhöz?)

Reb Léb Bunczelaunak hívták, mielőtt II. József császár, vagy a kalapos király, ahogy a magyarok nevezték, kiadta rendeletben, hogy kiki a születése alkalmával, vagy ha úgy tetszik, megkeresztelésekor nyert saját egyéni neve mellett, még „család“ nevet is köteles fölvenni.

Reb Léb Bunczelau még bachur korában került hozzánk Csehországból, még pedig azon nem mindennapi oknál fogva, mivelhogy Csehországban, az ő hazájában, nem tudott megnősülni. Nem tudott pedig megnősülni az ő hazájában, de nem azért, mintha Hebron rózsái ott nem virultak volna quantum satis, avagy ő nem lett volna elég jó bachur. Volt biz' ott akkor is elég derék,

jóraivaló leány; Reb Léb Bunczelau is kellő jártasságot szerzett magának a talmud tudományában, elég derék legény is volt a maga talpán. És még sem tudott megnősülni, mivelhogy Mária Theresia alatt a bölcsek koronatanácsosok úgy találták, hogy a zsidóság Morva- és Csehországban a kelleténél jobban szaporodik. És ámbátor folyó ott elegendő számban folyt vala, a nagy Faraó rendeletét, mely szerint minden újszülött zsidó fiút a folyóba kell fojtani, még sem találták korszerűnek, hát kiadták azt a rendeletet, hogy mindazon zsidó családokból, ahol a házasulandó nem képes kimutatni egy bizonyos summa pénzt, vagy biztos existenciát, amelyből leendő családját fentarthassa, csak az elsőszülöttnak, vagy legidősebb férfisarjnak volt szabad a házasság boldog révébe evezni. Hát hiszen ha objective vesszük a dolgot, az nem is volt amolyan rációt nélkülöző rendelet! Mária Theresia a mellett, hogy korának legszebb asszonya volt, nagyon is szíven viselte alattvalóinak sorsát. Így pl. többek közt „erénytörző törvényszéket“ „Keuschheitsgericht“-et is állított fel, amelynek kötelességévé tétetett a férjuraamékra vigyázni, nehogy a tilosban járjanak, amiért sok menyecske most sem haragudnék meg.

A jó császárné tehát arra is ügyelt, hogy örökös és nem örökös tartományokban csak azok köthessenek szent házasságot, akik pro primo be tudják bizonyítani, hogy — nem házasodnak csak úgy puffra, akár a minimális fizetéssel megáldott vagy recte — megvert tanító, hanem biztos bázison fundál az ő existenciájuk. Elég az annak, hogy Léb Bunczelau nem tudta kimutatni, hogy ő boldog tulajdonosa az 500 tallérnak „in Conventions-Münze“; a céhben sincsen felvéve sehol, mivel hogy pro primo valamelyes mesterséget nem tanult és pro secundo, ha tanult vala is valamelyest, zsidó létére abba a nemes egyesületbe ugysem vették volna fel.

Eljött tehát a boldog és szabad Magyarországra, ahol a nemes karok és rendek amolyan a Tripartiumba be nem iktatott törvényeket nem respektáltak. Bunczelau itt meg is nősült, kapván egy „ésész“ „chájlt“ feleségül és azonfelül 300 forintot „schein“-ban (120 forint ezüstben) hozományul és lett belőle ugyan mi lehetett volna belőle más, mint — tanító?

Tanította is Homonna derék hitközség nagyreményű fisarjait szorgalommal és buzgalommal istenfélésre, jámborságra és jó erkölcsökre.

Ott érte őt II. József császár ama rendelete, hogy kiki vegyen fel egy tisztességes „Bei“- vagy „Familiennamen“-t, családnevet.

Az a Bunczelau név, az csak amolyan bitorolt név volt, amellyet önkényesen vett fel, mivelhogy ott pillantotta volt meg a nap világát. Hogy is lehet ő „Bunczelau“? Hisz az predicatum számba megy, akár a „Hadik de Barkócy“! Igaz, hogy Reb Mendel is „Bresztev“-nek, meg a Reb Móséht is „Hrabovicz“-nak, no meg a Reb Wolfot plane „Sebeser“-nek ismerte egész Homonna hitközsége, mivelhogy Bresztev. Hrabócz és Sebesről származtak vala, ámde ezeket is érintette a császári rendelet, hogy vége a predicatumos neveknek, immár rubrikás matrikulákba írt családnevet kell fölvenni minden zsidónak.

A kerületi főnök községekre felosztva, maga elé rendelte Zemplén vármegye összes zsidóságát, megadván nekik azt a jogot, hogy kiki tetszésszerűen nevet vehet fel az állat-, növény- és ásványországból, a végtelen firmamentum és annak tüneményeiből. Így jöttek létre a Hirsch-ek, Vogel-ek, Löwi-k, Tulpen- és Lilienthal-ok, Rosenstock, Rosenbaum, Rosenstrauch-ok, a Gold és Diamant-ok és azok összetételei. De megesett az az eset is, hogy a szegény kamenkai zsidó korcsmárosnak nem jutott hamarjában eszébe egy tetszetős név, mire a tisztviselő rámondult: „Wie heissen Sie jetzt?“ „Bitte unterthänigst, Schmiel.“ „Nos, hát most Smulovits lesz a neve!“ Így lett a Léb-ből: Lebovits, a Szruelből: Szrulovits, a Moséhből: Moskovits stb.

A német beamterek azonban ebből is „baksist“ préseltek. Aki néhány tallért „kent“, az amolyan Diamantenthal-féle széphangzású nevet nyert, a

*

szegény emberre pedig rákenték a Kuh, Kalb, Ochs, Backofen, Krebs stb. csunya neveket.

Ahogy Reb Léb Bunczelaura került a sor, Rézele leánya kérte édes atyját, hasson oda, hogy legalább valami Rosenwasser- vagy Rosenkrancz-féle nevet kapjon. Szegény Bunczelau össze is kuporított harminc garast, hogy ezzel meglágyítsa a beamter szívét. A midőn tehát a hivatalba jött és a haragos — mert a beamterek mindéig haragosak — rákiáltott, hogy milyen nevet akar? a szegény Bunczelau ijedtében elfeledte a harminc garasokat odaadni, hanem félve motyogott valamelyes Rosen-t. „Nem lehet! kiáltá a beamter, már nagyon sok a Rosenkrancz stb. írja be irnok, „Léb Schmeckelesz.“

Így lett szegény Léb Bunczelauból Léb Schmeckelesz. Mikor hazajött és a családja megtudta a gyászos hirt, hogy ő nekik immár egész életükön át a „Smeckelesz“ nevet kell viselniök, a Rézele leánya keserves zokogásra fakadt, felesége, Rifkele pedig rákiáltott: „Oh te Slemiel!“ és szegény Bunczelaura a „Slemiel“ név is rászáradt.

És most azt kérdem tőletek, nyájas olvasóim, van-e okunk ragaszkodni eme német vagy idegen nevekhez?

Debrecen.

Kuthi Zsigmond.

SZEMLE.

a) Tanügyi mozgalmak.

☉ **Kulturalis haladásunk.** A pedagógiai világban régen hangoztatott s évenként megújuló kívánság egy az *egységes nemzeti közoktatást* biztosító törvény alkotása. Ugy látszik, hogy meddő marad ez a kívánságunk. Az idők járása ma olyan, hogy ilyen törvényalkotásra gondolnunk se lehet. Politikusaink nem tudják még átérteni, hogy mennyire a nemzet életébe vágó üdvös kívánság ez a mi törekvésünk! S talán épen azért, mert politikusaink érzéketlenek e tekintetben, közoktatásügyi kormányzatunk is képtelen a *nagyobb* haladásra. A *haladást* nem tagadhatjuk meg tőle. Amit rendeleti úton megtehetett s eddig megtett, dicséretére válik. Reformálta az orvosi szakképzést s most a jogi szakoktatás javításán dolgozik. Új tantervet kapott a gymnasium, a reáliskola, a felsőbb leányiskola, a tanító- és tanítónőképző, polgáriskolai tanárképző, valamint a felsőbb kereskedelmi iskola. És új szervezetet a keleti kereskedelmi Akademia. A *népoktatás* terén is élénk a mozgalom. Az új tantervhez immár a javított utasításokon dolgozik a közoktatási tanács, s hirszerint a jövő tanítási évben már e szerint kell haladnunk. A közoktatási kulturprogram: a *magyar faj erősítése!* erre veti kormányunk a fősúlyt, hogy a magyarság intellektualis fajsúlyát emelje s alkalmassá tegye a hódításra. De gondot fordít a nemzeti-ségi vidékekre is és azokban a községekben, ahol a magyar elem kisebbségben van, mindsűrűbben állít fel áll. el. iskolákat. A legutóbbi 10 év alatt 1600-ról 4000-re emelkedett az áll. iskolák száma. Ezen iskolákban nagy gondot fordítanak a hit- és erkölcsstan tanítására is, a hitoktatót is az állam fizeti. A felekezet hozzájárulása nélkül egy iskolát sem államosít a kormány és csakis olyan iskolákat segít, ahol a fentartó felekezet igazán képtelen a maga erejéből a kor színvonalán álló iskolát fentartani. Az állami és községi iskolákkal kapcsolatban gazdasági iskolákat is mindsűrűbben állított fel a kormány. Jelentőségteljes újítása Wlassics miniszterünknek a *szünidei továbbképző tanfolyamok* létesítése. A tudomány világában legujabban talán a pedagógia haladt legnagyobbat. Ez a teórián veszteglő tudományág hirtelen a gyakorlati tudományszakok sorába lépett és pedig oly meggyőző tudatossággal, hogy nagy fontosságánál fogva a legelső sorban biztosít magának helyet a tanító- és tanárképzés terén. A képzőintézeti tanárok kurzusán az újabb lélektani irányok s az iskolai szervezettan, továbbá a természettudomány, a nyelv- és tört. tud. köréből adtak elő. Az elemi isk. tanítóknak 4 áll. képzőben a nevelés- és módszertan, a magyar nyelv- és irodalom köréből tartottak előadást. A gazd. ism. isk. tanítók részére mezőgazdasági szünidei tanfolyamot rendeztek. — Kézdivásárhelyen a polg. isk. tan. slójd kurzusban vettek részt. 32 vidéki középiskolai tanár pedig a görög-pótló tárgyak

köréből hallgatott előadást. — Mindezek természetesen elenyészően kis dolgok ahhoz a nagy reformmunkához képest, melyet mi követelünk. Gyökeres változtatás és új szervezés kell ahhoz, hogy ideálunk, az egységes nemzeti közoktatás, testté váljon. Kicsiny ehhez a mi közoktatási budgetünk is, mely ugyan elérte a huszmillió koronát, de ez még mindig szegyenletesen kis összeg a többi kormányzati ág budgetjéhez mérten.

+ **Mit tanulhat az iskola az óvodától?** Rendkívül érdekes és tanulságos előadásban szólt e tételről *Peres S.* kép. ig. a délvidéki tanítókhöz. Fejtegette előttük a kisdédóvó nevelési és tanítási rendszerét, illetőleg módszertani elveit; majd párhuzamot vont az óvó és a népiskola működése között a gyermeknevelést illetőleg és hangsúlyozta annak szükségességét, hogy a népiskola a tananyag egyszerűsítése mellett az óvó nevelési rendszerét követve, az iskolai társas életet fejlessze, a gyermek vallásos-erkölcsi nevelését nagy gondtal ápolja és az öntevékenységet a gyermekben rendszeresen bár, de feszélyezett szabványok nélkül játszadoxva fokozza.

= **Az alkohol elleni mozgalom.** A hevesmegyei tanítóegyesület közgyűlésén kimondta, hogy 1. szükségesnek tartja, hogy a tanító az iskolai rendszabályokban külön fejezetben emlékezzék meg az alkoholoról és annak káros hatásáról. 2. Szükségesnek tartja, hogy az olvasókönyvekben ne csak egy-két, hanem több olvasmány is tárgyalja a kérdést az életből merített konkrét példák alapján. 3. Szükségesnek tartja, hogy a beszéd- és értelemgyakorlatok egy része az egészségtan köréből meríttessék és hogy az egészségtan már a III. osztálytól kezdve taníttassék. 4. A mértékletességi egyesületek mellett tör lándzsát a jelen értekezésben körülírt alapelvek szerint. 5. Elítéli a korcsmárosok és italméréssel foglalkozók lelketlen üzemeit s különösen a 15. éven alóli gyermekek megmentésére való tekintettel *országos* törvény megalkotását és annak szigorú végrehajtását elengedhetetlen kellékné nyilvánítja. 6. Szükségesnek tartja a nyilvános táncmulatságok, fonóházak megrendszabályozását és ellenőrzését. 7. A pálinka, illetőleg a szesz árának megdrágítását s a boradó leszállítást (!) kéri. 8. Végül annak a reményének ad kifejezést, hogy a magas kormány az italmérési jogosítványok kiosztásánál ezentul megszorításokat és nagyobb körültekintést fog gyakorolni.

+ **Háztartási iskolák.** Napról-napra erősebb az az áramlat minálunk is, mely az ismétlő-iskolai korban levő leányok továbbképzésének tervszerű rendezését követeli. Sokan a 4. polgárit végzett leányokat is a praktikusabb és háziasabb, a jövő anyának megfelelőbb foglalkozásra akarják téríteni. Különösen Budapest tett ki e téren magáért. Dr. *Bárczy* István, a főváros derék tanügyi tanácsosa gondoskodott oly módon, hogy a leányok a háztartás művészetében ingyen, de gondosan kiképeztessenek. Buzdításul és követendő például bemutatjuk e helyen a németországi Krupp-féle gyár háztartási iskoláját. Igen praktikus intézet. A gyári munkások leányai közül 24-et vesznek föl egy négy hónapig tartó kurzusra s ezalatt a háztartás minden műveletét megtanulják nemcsak elméletileg, hanem gyakorlatilag is. Kertészkednek az e célra rendelkezésre álló konyhakertben, melyben minden növénynek meg van az ő művelésére bizott parcellája. Megtanulják az aprójószág nevelés minden csinját-binját. Tanulnak házi- és kézimunkát, mosnak és vasalnak, sütnek és főznek a legalaposabb oktatás, kellő beosztás és előre elkészített tervszerű számítás szerint. A nagy kétemeletes és bentlakásra berendezett iskolában a cselédnek nyoma sincs, minden gazdasági és takarítási munkát maguk a leányok végeznek el, mert csak így tanulhatnak meg mindent a legalaposabban. Abból, amit főznek, szegény munkások is kaphatnak ebédet, ha t. i. valakinek meghalt, vagy beteg, vagy távol van a felesége, ha valaki rokkant vagy beteg. Ez utóbbi esetben az orvos írja elő az étlapot. Nehéz betegeknek nem is szállít az iskola ebédet. Minden ilyen külső ember által megrendelt ebédért 35 fillért fizet az illető megrendelő Szegények és betegek számára 1901-ben 1589 adag ebédet adtak ki; beteg kosztra ment 4520 teljes porció, fizetésért pedig 12.959 adagot adott ki az iskola; ezeket részben az iskolának külön, az utcára nyíló külső ebédlőjében fogyasztottak el, részben pedig házhoz vitték az illető megrendelők. A kurzust igen sok munkásleány járja végig, mert ki innen kikerül, az kitűnően tudja vezetni a házat, s az a legénymunkás, aki ilyen leányt vesz feleségül, házi boldogságának egy jó részét már az iskola áldásai révén biztosította. Érdekes, hogy a leányokat belépésük és kilépésük alkalmával

megmérik és gondosan följegyzett adatok szerint valamennyire igen jó hatással van az a négy hónap, melyet az intézetben tölt.

× **Népiskolai szakfelügyelet.** Mind sürűbben és erűteljesebben hangzik fel a kívánság, hogy a népiskolák szakfelügyelete újjászerveztessék, mivel mai szervezete immár nem felel meg a kívánalmaknak. Az Orsz. Bizottságban *Bite* Pál be is mutatott ily szervezetet; eszerint a népiskolai szakfelügyeletnek 2 ága lenne: 1. járási (városi) és 2. megyei tanfelügyelűség. Járási tanfelügyelű lehet az, akinek legalább 6 évi kitűnű tanítói gyakorlata van. A járási tanfelügyelű *megyei*-vé lép elő, ha a népiskolai nevelés és oktatás köréből, valamint a népiskolai igazgatás köréből vizsgálatot tesz. Kiválò tanítók elnyerhetik a járási tanfelügyelűi címet s ezen a jogon tanfelügyelűi vizsg. bocsáthatók. Mindkét tanfelügyelűt az állam fizeti s látja el, kinevezi pedig a kormány. Nagyobb kerűletben járási és megyei segédtanfelügyelűi állások szervezendők. A felügyelet tisztán elemi és ismétlű iskolákra terjedjen ki s az óvodákra csak külön megbizatással. A tanfelügyelűk legalább ötször egy évben keressék fel a kerűletekbe esű iskolákat. A tanfelügyelűnek meg kell adni a végrehajtási joggal való rendelkezést.

= **Deák Ferenc emlékezete az iskolákban.** A m. kir. közokt. miniszter f. évi október hó 17-én az összes tanintézetekben szűnetet rendelt, hogy Deák Ferenc nagy alakja és magasztos élete, szűletésének 100-ik évfordulűja alkalmából, céltudatos, lelkes ismertetés és méltatás kapcsán a magyar ifjuság elé állíttassék. Az emlékünnap egységes program szerint történik: a Hymnus és Szózat eléneklése közé bele illesztendű a programba egyik tanítò emlék-beszéde, amelyben az ifjuság értelmi fejlettségéhez mérten Deák Ferenc élete és pályája ismertetendű.

b) Könyvek.

× **Félév alatt húszig!** Ez a címe *Kecskés* Ernű, kaposvári tanítò számtani vezérkönyvének, melyet az I. oszt. tanítòja számára irt. A címmel ellentétben az anyagot 10 óra osztja fel. *Mindent szemléltetni!* ezen alapszik munkája. Szemléltetésül *állandò* és *változò* számképeket használ. Az állandò számképet annyira begyakoroltatja, hogy az mindig a gyermek lelki szeme előtt álljon. Ezek a kiindulò pontok. Képeinek alapja az ötös csoport. (Szerintünk nem ez a legcélszerűbb, hanem az a kettős sor, mely tovább fejleszthetű így ::::) A változò számkép alkalomadtán készűl. Begyakorlás előtt az állandò, begyakorlás után a változò számképpel szemléltet. (A változò számképbe a színek is bevihetők, pld. a 7:2, a fenti számképben 2, 2, 2, 1 pont, vagy kör más-más színű lehet. Sz.) A könyvben szerzű részletesen leírja a külsű és belsű szemléltetés mikéntjét; jó lelkiismerettel ajánljuk e hasznos útmutatòt az I. oszt. tanítò kartársak figyelmébe. Ára?

c) Külföld.

× **Az osztrák népoktatás.** Ausztriában 1850-ben 12784 népiskola volt, melyek száma 1902-ben 20442-re emelkedett. (Tiroiban csökkent a népiskolák száma.) 1800 és 1900 közötti években a polgári iskolák száma 301-ről 822-re emelkedett. (419 cseh, 133 morva, 159 alsó-ausztriai, 1 krajnai, 2 görç-worarlbergi; Bukovinában nincs polg. iskola.) Az iskoláknak csak 675% volt egésznapos tanítás. A tanítási nyelvet tekintve 53% szláv, 39% német, 4% olasz, a többi vegyes tannyelvű. Ezen népiskolákban 75336 tanerű működött, még pedig 53070 férfi, 22466 nű, akik közül 277 volt az igazgatónű. A tanítónűk száma 1800—1900 között 4791-ről 14044-re csapott fel, az emelkedés tehát 192.7%. Jövedelem tekintetében 496 tanítò, 1566 tanítónűnek 600 koronán aluli fizetése volt. 600—1200 K. közötti fizetést 12624 tanítò, 6989 tanítónű húzott. 2000 K. felűli fizetése 11768 férfi s 1926 nűtanítónak volt. A tanulók 7%-a ruhát, 4.2%-a meleg ételt, 31.7%-a tanszereket is kapott. 248772 olyan tanuló járt iskolába, kiknek naponta 3 kilométernél hosszabb utat kellett megtenni.

Œ **A német tanítòk fizetése.** A németországi tanítòk is fizetésjavításért küzdenek. Ma az egyes államokban is eltérű a fizetés. Városokban pedig jóval nagyobb a javadalom, mint a falvakban. *Bajorországban* a minimum 1200 M. és 200 M. lakáspénz és 120 M. ötödéves pótlék. — *Wűrtembergben* a segédtanítò fizetése 8—900 M. s butorozott szoba. A rendes tanítò 1000—1200 M.-t, lakást és 100 M. harmadéves pótlékot kap. — *Badenben* 1100 M., lakás, 2 év múlva 1250 M., majd 150 M. harmadéves pótlék. — *Szászországban* 1200 M. a kezdűfizetés; ha 40 gyermeknél

kevesebbet tanít a tanító, fizetése 30 éven belül 1800 M.-ra emelkedik. Ha 40 gyermeknél többet tanít, akkor fizetése 2100 M.-ra nőhet, öt-öt évi időközökben. — *Hessen-Darmstadtban* 1100 M. a kezdőfizetés, mely harmadéves pótlékokban 2800 M.-ig emelkedik. — *Braunschweigban* 1200 M. a kezdő-, s 2700 M. az utolsófokozatú fizetés. *Hamburgban* 1400—2200 M. törzsfizetés, 300 M. harmadéves pótlékkal. — *Brémában* 1800 M.-val kezdi a tanító s 3600 M. fizetést érhet el.

EGYESÜLETI ÉLET.

Tudósítás.

A közp. választmány szeptember 17-én ülést tartott, melyről a következőket jelentjük:

Elnök: Csukási Fülöp.

Jegyző: Hajnal Jakab.

Jelen voltak: Bárd Rezső, Kuttner Miksa, Lederer Ábrahám, Mendl Lajos, Pfeiffer Ignác, Révai Miksa, Reif Jakab, Singer A. Henrik és Székely Lajos.

Távollétöket kimentették: Györi Adolf, Mandl Bernát, Maislis Ferenc és Schichtanz Ármin.

1. Az utolsó ülésről szóló jegyzőkönyv felolvasása és hitelesítése után Csukási Fülöp alelnök jelenti, hogy Kornfeld Gyula, az egyesület elnöke, beteg nevével Abbaziában időzik, amiért az egyesületi ügyek vezetésével az alapszabályok értelmében szólót bizta meg. Jelenti továbbá, hogy a nagy szünidő alatt a bejelentések szerint az egyesületi kiadványok új kiadásai szabályszerűen kinyomattak. E napokban pedig a Singer és Wolfner cég jelentette, hogy a Barna-féle magyar olvasókönyv 2-ik osztályu részéből, valamint Radó 3-ik osztályu olvasókönyvéből is új kiadás vált szükségessé; alelnök az elnökség nevében ezen könyvek új kinyomatása iránt intézkedett.

A választmány ezeket helyeslő tudomásul veszi.

2. Elnöklő jelenti, hogy *Horn* Lipót, Bátor működő tagtárs közbenjárása folytán az ottani imaegyesület 20 koronát adományoz évenként az egyesület árva-alapja javára mindaddig, míg nevezett tanító a nagy ünnepek alatt díjtalanul végzi az előimádkozói tisztséget.

A választmány úgy a báti izr. imaegyesületnek, mint a derék kartársnak köszönetét fejezi ki.

3. *Stern* Ábrahám, a pesti izr. hitközségi elemi- és polgári fiúiskola tantestületének a folyó évi beiratások alkalmával eszközölt bárcagyűjtéséből 50 koronát küldött az egyesület árva-alapja javára.

A választmány köszönetét fejezi ki ez adományért, úgy az igazgatónak mint a tanító-testületnek.

4. Deák Ferenc születésének századik évfordulója alkalmából tartandó ünnepélyes ülés előkészítésével egy kiküldött bizottság és az elnökség bizatik meg. A bizottság tagjaiul *Schichtanz*, *Pfeiffer* és *Bárd* választattak meg.

5. Az „Eötvös-alap“ kezelő-bizottsága körlevélben véleményt kér alapszabályainak módosítása tárgyában.

Ezen ügy kiadatik *Bárd* Rezső választmányi tagnak, hogy a legközelebbi ülésben javaslatot tegyen.

6. Elnök, mint az árva-bizottság előadója, jelentést tesz a zemplénmegyei tagtársaknak a választmányhoz beküldött indítványáról, melyet lapunk ezidei 1. számában egész terjedelmében közöltünk és mely főképpen a zsidó tanító-árváknak vallásos — nem az állami árvaházakban való — neveltetését célozza. Indítványára a választmány beható tanácskozás után a következőt határozza: A mai viszonyok semmiféle nagyobb akciónak keresztülvitelére nem alkalmasak, ez idő szerint tehát ez ügyet sem lehet végleg megoldani. De már most is elhatározza, hogy mindeu felmerülő esetben, midőn rendes

otthont nélkülöző zsidó tanító-árvaról lesz szó, anyagilag és erkölcsileg készségesen támogat minden olyan törekvést, mely az illető árvának zsidó szellemen való neveltetését célozza.

7. Alelnök röviden jelentést tesz a bácsmegyei fiókkörnek Ujvidéken július 3-án tartott felette szép üléséről, a részletekre vonatkozólag utalván lapunk augusztusi számára; jelenti továbbá, hogy az ujvidéki körülésen felvetett eszmére vonatkozólag t. i. a tanítók üdülésére szánt nyári telep létesítésének módozataira nézve részletes tervet fog készíteni és azt idejekorán beterjeszti, hogy az ügy kellőleg előkészítve, a legközelebbi közgyűlés napirendjére kerülhessen.

A választmány a jelentést örömmel veszi tudomásul és jegyzőkönyvi köszönetet szavaz főtiszt. *dr. Pap* Ignác, ujvidéki főrabbinak, *dr. Kohn* Károly hitközségi elnöknek, *Fischer* Jakab, hitk. jegyzőnek és *Bässer* József főkántornak, úgyszintén az újvidéki derék tagtársaknak. Köszönetet szavaz egy szersmind mindazon hitközségeknek, kik tanítóikat utiköltséggel látták el.

8. Felvételre jelentkeztek: Grünfeld Bernát tanító, Ujfehértón (38 éves), Groszmann Márton tanító, Ujfehértón (54 éves), Klein Hermann tanító, Kis-Várdán (45 éves), König Géza tanító, Szegzárdon (20 éves), Fuchs Vilmos tanító, Szegeden (27 éves), Kaufmann Ármin tanító, S.-A.-Ujhelyben (31 éves).

9. Frisch Gyula, tanító, Hajdusámsonban a felvételénél kimondott határozat megváltoztatását kérelmezi a választmánytól. Kérése, melyet alaposan indokol, szótöbbséggel tekintetbe vétetik.

10. A nagy szünidőben elnök által rövid uton folyósított kisebb-nagyobb segélyeket részletes bejelentés alapján a választmány jóváhagyásával látja el.

11. A választmány özv. Steiner Dávidnének a kért 400 korona özvegyi segélyt megszavazza, miután a nagy szünidő alatt elhalálozott férje 25 éven át rendes tagja volt az egyesületnek és a tagsági díjakat pontosan befizette.

12. Kellően felszerelt kérvényekre a választmány még nyolc tételben összesen 200 koronát, a Rákóczi-ünnepély, illetőleg szobor költségeire pedig 10 koronát szavazott meg.

Levelezés.

Tekintetes Szerkesztőség!

Nem mondok új dolgot, midőn állítom, hogy tanügyi irodalmunk úgy szólván sohasem szentel tért és időt a gyakorlati pedagógiának. Elméleti pszichológiai és pedagógiai, újabb idő óta pedig szociálpedagógiai izű közgazdasági cikkek merítik ki a munkaerőket.

Pedig az elméletet a gyakorlat nemcsak megvilágítja, *amire minden körülmények közt szükség van*, de esetleg meghazudtolja vagy igazolja is, s így hivatva van az elméletbe becsuszható hibák korrekciójára is.

Még más fontosabb szempont is javálná, hogy az iskolát, a maga gyakorlati mindenségével állandóan felszínen tartsuk a tanügyi lapokban. Tudjuk, hogy a tanítóképzők a mai szervezetökkel a legbuzgóbb törekvés mellett sem képesek növendékeiket gyakorlatilag úgy kiképezni, hogy azok az iskolában a cél igényeinek megfelelő könnyedséggel és biztossággal mozogjanak. Mennyivel kevésbé érik el ezen főfontosságú célt azon képzők, melyekben némely tanár — tisztelet a kivételeknek — az ósdisághoz való kötöttség, vagy néha a korrall járó kényelemszeretet miatt nem képes tudomásul venni a kor igazságainak dörgő szavát; melyekben elegendőnek tartják az ismerettárgy *kihagyását* s *fölmondását* és a leckeórán egyáltalában szóba sem kerül a fölvelt anyag tanításának a mestersége.

Ilyen képző — nem egy van.

A fiatal tanítók, oklevéllel a zsebben, kimennek az életbe, azaz hogy az iskolába, nyírást tanulni a magok szakálán. Kiki a maga *egyéniségéhez* képest beletörődik valami rögs kerékvágásba, mely Rómába viszi. Más kerékvágást nem ismer; ilyet senki sem mutat neki, tehát a maga leghosszabb útján vándorol Rómába nagykeservesen, melyen esetleg az ő *egypár nemzedékével* el is téved.

Nem jó volna, ha ezeknek a fiatal tanítóknak az öregebbek megmutogatnák az ő tapasztalat-járta útait, melyek nem sivár pusztán, de derűs és kedély-élesztő vidéken vezetnek Rómába — a célhoz?

Akadnak ügybuzgó tanügyférfiak, kik megkisérelték oly tanügyi folyóiratnak a megindítását, mely gyakorlati tanítások bemutatásával, *iskolai eseményeknek nevelési szempontból* való megbeszélésével, stb.-bi gyakorlati dolgokkal foglalkozott volna, de a jó szándék elmerült a tanítók sajnálatos anyagi helyzetében. Nincs előfizetésre való pénz — ingyen pedig nem nyomtatnak.

Tekintetes Szerkesztőség!

Ez idő szerint nem cikkezek, csak levelet írok. *Levéiben* eleget mondtam arra, hogy megokolva legyen abbeli kérésem, szíveskednék az Értesítőben a szorosán vett gyakorlati pedagógiának *külön állandó* rovatot nyitni és ennek munkálására Egyesületünk tagjait e levél kíséretében lapunkban fölhipni.

Maradtam szolgája

Sárospatak.

Vitt József.

Szerkesztői megjegyzés. Már régebb idő óta szándékunk lapunkban időről-időre mintatanításokat közölni, illetve a gyakorlati pedagógiának minden tekintetben tért nyitni, eddig is gyűjtöttünk anyagot, hogy a legjobbat nyújthassuk. Örömmel olvastuk tehát Vitt József tagtársunk levelét, mely e szándékunkban csak megerősített. A levelet is azért közöltük, hogy hozzáértő tagtársainkat buzdítsuk az ilyenmű munkálkodásra. Vitt kartársat is arra kérjük, hogy kezdje meg a sort ő maga.

Tekintetes Elnök úr!

Van szerencsém örvendetes tudomására hozni, miszerint a báti izr. imaegyesület a f. évben tartott rendes közgyűlésén, tekintettel arra, hogy a magas ünnepek alkalmával előimádkozói funkciókat rég díjtalanul végzek, indítványomra 20, azaz húsz koronát az „Országos izr. tanítói árva-alap” javára szavazott meg azon kötelezettséggel, hogy ezen összeget évről-évre mindaddig, míg a nevezett funkciókat végezni fogom, fizetni tartozik.

A múlt évre csedékessé vált összeget egyidejűleg az egyesület pénztárosához juttatom.

Egyuttal van szerencsém értesíteni, miszerint egy, a hitközségünkben e hét folyamán megtartott lakodalom alkalmával ugyancsak árva-alapunk javára 8, azaz nyolc koronát gyűjtöttem, mely összeget a mai póstával szintén pénztárosunk birtokába juttattam.

Maradtam tkt. Elnök úrnak

Bát, 1903. szeptember 10-én,

alázatos szolgája

Horn Lipót,
tanító.

Folyó évi szeptember hóban tagsági díjat fizettek :

a) Pártoló tagok :

Izr hitk. Belényes	---	kor.	10.—
„ Nagy-Kanizsa	---	---	10.—
iskolaszék, B.-Gyarmat			10.—
nőegylet, Szepesváralja			10.—

b) *Rendes tagok :*

	f. é. kor.	hátr. kor.		f. é. kor.	hátr. kor.
Blau Mór, Nagy-Magyar...	8.	—.—	Klein Sámuel, Ungvár	—.—	4.—
Brett Mór, B.-Gyarmat	8.	—.—	Somogyi Béla, Bpest	—.—	10.—
Czitrom Jakab, Belényes	8.—	—.—	Salgó Albert, Sárvár	—.—	12.—
Gottlieb Márk, Ungvár	.—	4.	Schlesinger Salamon, M.-Kövesd	—.—	4.—
Grosz Ignác, Nyék	8.	—.—	Steiner Dávid, Pécs	8.—	4.—

Bárca-gyűjtés :

A pesti izr. hitk. elemi és polgári fiúiskola tantestületének gyűjtése	50.— korona
Blau Henrik, Pápa	7.—
Oesterreicher Mór, Pápa	5.40

Gyűjtés az árva-alapra :

A balassagyarmati izr. ifj. önképzőkör adománya	2.— korona
Horn Lipót, Bát, gyűjtése egy lakodalom alkalmával	8.—
Izr. imaegyesület, Bát, évi járulék Horn Lipót tanító révén	20.—
Löwy Mór, Igló, gyűjtése a beiratások alkalmával	20.—

Budapesten, 1903. szeptember hó 25-én.

Győri Adolf
pénztáros.

Iskolai értesítők.

Ismerteti *Rózsa Ede.*

(Folytatás.)

13. *A liptó-szent-miklósi izr. népiskola értesítője*, közzéteszi *Fischer Lipót*, igazgató-tanító. Az értesítőben *Füzi Márk* kartársunk értekezik a phonomimikai módszerről és kifejti, hogy az úgy a magyar, mint a héber és német olvasás (persze Liptó-Szt.-Miklóson, hol a gyermekek németajkuak) tanítására igen alkalmas. A tanítás eredménye jó volt. A tantestület 5 tagból áll, a tanulók száma pedig 164 volt. Kiadványainkat a biblián kívül, mivel ott még mindig németre fordítják szentírásunkat, ami bizonyára nem a derék, hazafias gondolkodásu tantestületen múlik, minden osztályban használták.

14. *A jászberényi izr. elemi népiskola értesítője*, szerkesztette *Szabó Adolf*, tanító. A tanítóttestület, mely 4 tagból áll, mindent megtett, hogy feladatának, a gyermekek hazafias és vallásos nevelésének eleget tegyen. Ennek a célnak nemcsak a szorosán vett tanítás szolgált, hanem a különböző alkalmakkor tartott ünnepélyek is. Kossuth Lajos születésének 100-ik évfordulóját is megünnepelték és ezen alkalomból minden gyermek megkapta Kossuth Lajos művészies kivitelű arcképét kegyeletes emlékül. A tanítás eredménye kielégítő, menete helyes volt. A tanulók száma 99. Az egyesület kiadványait használták.

15. *A makói izr. népiskola értesítője*, közli *Székely Lipót*, igazgató. *Székely* igazgató egy bőven indokolt beadványban arra kérte az iskolaszéket, hogy V. és VI. osztályt is nyissanak az iskolában. Az iskolaszék a felhozott indokok alapján elvben hozzájárult indítványához, kimondta az V. és VI. osztály felállításának szükségességét és illetékes helyre fordult a külön tanerő alkalmazásával járó költségek hozzájárulása érdekében. Így tehát alapos a remény, hogy a jövő tanévben az iskola hatosztályú lesz. Az 5 tagból álló tantestület ezidén is az ismert buzgósággal működött és az előirt tananyagot

egészen befejezte. A tanulók száma 182 volt, kik közül 141 jó eredménnyel végezte az osztályt, míg 41 osztályismétlésre lett utalva. (!!)

16. *A debreceni izr. hitközség öt osztályú fiú- és hat osztályú leányiskolájának értesítője*, közli *Kuthi Zsigmond*, igazgató. A 11 tagból álló tanítótestület a tőle megszokott lelkesedéssel folytatta ezidén is áldásos munkálkodását és szép eredményt ért el. Nagy gondot fordítottak a vallás-oktatásra és a magyar nyelv tanítására. Az értesítő csak a leányosztályok tananyagát sorolja fel, a fiúosztályok tananyaga egészben véve azonos avval, mi mellett az értesítő szerint magától értetődik, hogy feldolgozás közben, kiváltképen az olvasmányok tárgyalásánál, valamint a történelem, földrajz és alkotmánytan előadásánál tekintettel vannak a nemi különbségre(?) Az egész egy kicsit homályos és kérem a t. igazgató urat, ha a jövő évi értesítőben ezt valahogyan részletezné. Az iskolának 481 növendéke volt. Kiadványainkat pedig minden osztályban használták.

17. *A kassai izr. elemi iskola értesítője*, közli *Szilágyi Nándor*, isk. igazgató. A kassai iskolaszék ezidén új elnököt választott, a választás *dr. Fényes Samura*, az országosan ismert és nagyhirű drámaíróra és publicistára esett, ki a kassaiak nagy büszkeségére az állást el is foglalta. A tanítótestület 5 tagból áll. A tanítás egész éven át rendben folyt és teljes megelégedettséget okozhat. A tanulók száma 226 volt. Kiadványainkat használták.

18. *A szombathelyi izr. elemi iskola értesítője*, közli *Kardos Samu*, igazgató. A tanítótestület 6 tagból áll. A tananyagot körültekintő és buzgó tanításuk folytán teljesen befejezték és szép eredményt értek el. Ujtás annyiban történt, hogy az I. osztály a téli idő és a kis tanulókra való tekintettel decembertől február végéig nem 8, hanem 9 órakor jött iskolába. Az iskolának összesen 218 növendéke volt, de a hitközség azonkívül még 277 más intézetekbe járó gyermek hitoktatásáról is gondoskodott. Kiadványainkat használták.

19. *A tatatővárosi izr. népiskola értesítője* A 3 tagból álló tanítótestület minden lehetőt megtett, hogy kitűzött célját, a gyermekek hazafias és vallás-erkölcsös nevelését elérje és dicséretükre legyen mondva, hogy ez, ámbár az iskola járvány miatt huzamosabb ideig be volt zárva, mégis sikerült neki. A tanulók száma 98 volt. Az egyesület könyveit használták.

20. *Az ujvidéki izr. népiskola értesítője*, szerkeszti a *tanítótestület*. Az ujvidéki iskoláról is csak jót mondhatunk. Dacára annak, hogy az osztályok túlzusfolva voltak, a IV. osztályban pl. 80 tanuló volt, a derék tanítótestület mégis megtette kötelességét és a tananyagot az év végéig a legjobb eredménnyel fejezték be. Tanítója 4 volt az iskolának, tanulója pedig 276. Kiadványainkat itt is használták.

21. *A nyitrai izr. hitközségi népiskola értesítője*, közli *Stark Samu*, ig.-tanító. A tanítótestületnek 9 tagja volt, kik úgy az iskolában a gyermekek közt, valamint a konferenciákon is minden lehetőt elkövettek, hogy az intézet jó hírnevét fentartsák és erősítsék. Pedig nehéz munkát kell a nyitrai kartársaknak végezniök, már azért is, mivel tanítványaik legnagyobb része nem magyar anyanyelvű. A tanulók száma 488 volt, kik közül csak 176-nak az anyanyelve magyar, a többi német vagy tót.

22. *Értesítő a székesfehérvári izr. vallásközség elemi iskolájáról*, kiadja a *tanító-testület*. A tantervben előírt anyagot itt is szép sikerrel végezték. A tanítótestület 7 tagból állt. A tanulók száma 210 volt. Feltűnő a sok mulasztás a gyermekek közt. Így az első osztályu 61 gyermek nem kevesebb, mint 2053 félnapot mulasztott, egy gyermekre esik tehát 34 félnap, vagyis az egész tanévnek egy hetedrésze. Az egyesület könyveit itt is használták.

KÖNYVISMERTETÉS.

Az ABC kezdete. Hangoztatási és írási előgyakorlatok 16 hangzóval a fonomimika szerint. Kezdő tanulók számára. Szerkesztette: *Csáky Elek*, székesfővárosi tanító. Ára 24 fillér. 20°

Az a mozgalom, melyet *Czukrász Róza* fonomimikai módszerével az írva-olvasás ujjaalakításának terén megindított, szélesebb és szélesebb hullámokat vet. A minden újítás iránt érdeklődő tanítók semmi fáradságot sem kímélnek, hogy munkájukkal hozzájáruljanak a nézetek és vélemények tisztázásához, hogy leszűrjék belőle a legjobbat és azt általánossá tegyék.

A legbuzgóbbak egyike *Csáky Elek*. Évek hosszú során át gyakorlatozott, próbált a saját osztályában, kereste-kutatta a legjobbat. Tapasztalatait és tudását most kiadja könyvben, hogy hozzáférhessen minden érdeklődő. Az ABC-én kívül vezérkönyvet is adott ki a tanítók részére.

Csáky csak a 16 legkönnyebb betűt veszi. 9 magánhangzót és 7 mássalhangzót: r, n, v, z, c, s, m. Minden hang mellett ott van képen melyeket *Cséry József* székesfővárosi tanító rajzolt — a hang mimikája, melyek közül legsikerültebb az ö és az é képe; kevésbé sikerült az u képe, mely igen nehézkes, mert 2 kézzel kell mutatni. A gyakorló résznek nagy előnye, hogy rövid, de mindig értelmes szavakat ad.

Rendkívül sikerültek az írási előgyakorlatok. Minden betűalakot valamely tárgyról vezet le, melynek neve ugyanazon betűvel kezdődik és a tárgyban benne van a betű alakja. Az o betűnél pl. van egy óra, mely úgy van rajzolva, hogy számlapja o betűt mutasson.

Csáky könyvét mindenki csak a legnagyobb dicsérettel illetheti, még azok is, akik nem hivei a fonomimikának, mert buzgalom és szaktudás érvényesül benne. A fonomimika iránt érdeklődő tagtársainknak melegen ajánljuk.

Bárd Vilmos.

HIREK ISKOLÁINK ÉLETÉBŐL.

Új iskola. A szomolányi izr. hitk. a folyó iskolaévvvel új iskolát nyitott, melynek tanítójául Bonyhádi Ignácot, Bonyhádi Miksa szempci nyug. ig.-tanító fiát, választotta meg. — Az iskolát és a tanító lakását szept. hó 5-én avatták fel a község intelligenciájának jelenlétében. A beszentelést lakoma követte, melyen számos pöhárköszöntőt mondtak a hitközségre és annak vezetőire, a tanítóra, iskolaszékre és az iskola-építő bizottságra. A lakoma, mely 3 órakor vette kezdetét, a késő esti órákig tartotta együtt a jókedvű közönséget.

Új magániskola. *Bánóczi* Henrik tagtársunk Pilisvörösvárott az ottani hitközség támogatása mellett magániskolát nyitott.

Pályázatok. A következő hitközségek hirdettek pályázatot megüresedett tanítói állásokra: Tab, Edelény, Dunaszerdahely, Cece és Sátoralja-Ujhely.

Alapítvány. *Winkler* Adolf dr., a soproni hitközségnek majdnem negyedszázad óta buzgó elnöke, boldog házasságának 25-ik évfordulóját nemes célú alapítvánnyal tette emlékezetessé. A hitközség felekezeti iskolája javára 1000 koronás alapítványt tett avval a rendeltetéssel, hogy kamataiból évenként két tanuló, még pedig olyanok, akik a vallásban a legszebb eredményt érik el, jutalmat kapjanak.

Jubileum. *Schlesinger* Benő, iglói elemi iskolai tanítót áldásos munkásságának negyedszázados évfordulója alkalmából ünnepelték. Negyedszázados munkásságából 23 évet az iglói iskolánál töltött, mely idő alatt a zsidó iskola megmagyarosításában nagy része jutott. Az iskolaszék a derék tanító érdemeinek méltatásául egyik legutóbbi ülésén elhatározta, hogy azokat jegyzőkönyvébe foglalja és helyzetéhez képest anyagi elismerésben részesíti.

E hó 2-án az iskolaszék tagjai az ünnepeltnek lakásán jelentek meg. Az iskolaszéki elnök rövid, tartalmas beszéd kíséretében átnyújtotta neki a jegyzőkönyvet és a pénzjutalmat. Az elismerő figyelem e jeléért az ünnepelt meghatva köszönetet mondott. Végül hitközségi elnöke is méltatta a derék tanító érdemeit.

Új iskolaépület. A gyomai hitközség a régi iskola helyén 3000 korona költséggel díszes, két tanteremmel bíró iskolát emeltetett. Az új iskola épületében a tanév megnyitása szeptember 6-án szép ünnepélyel ment végbe.

Személyi hírek. A pesti izr. hitk. választmánya szept. hó 24-én tartott ülésében három fiatal tagtársunkat, *Friedmann* Salamon, *Weisz* Vilmos és *Hartman* Sámuel óraadó hitoktatókat rendszeresített állásra kinevezte és véglegesítette. — Fiatal kartársunkat, *Benedek* Ábrahámot az orsz. izr. siketnéma intézet tanítójává kinevezték. — *Donáth* Nándor, az orsz. izr. siketnéma intézet volt tanítója, *Weisz* Salamon, volt nyitrai tanító, *Vajda* Oszkár, volt orosházi tanító és *Bárd* Vilmos fővárosi helyettes tanító ez iskolaév elején mint megbízott tanítók a székesfőváros szolgálatába léptek. — Az érsekújvári hitközség *Boros* Aladár tanítót, a gálszécsi hitközség *Pollák* Joákim volt nátafalvi tanítót, a kolozsvári orth. hitközség *Buxbaum* Benő volt boldogasszonyi tanítót, a siklói hitközség *Kohlmann* Sámuel most végzett tanítót, a tiszacsegei hitközség *Kemenes* Jenő makói helyettes tanítót, a kisujszállási hitközség *Feldmann* Sámuel a pesti izr. hitközség volt óraadó hitoktatóját, a boldogasszonyi hitközség *Fürst* Béla fiatal tanítót és a rajeci hitközség *Wohlberg* Pál most végzett kartársat választotta meg a megüresedett tanítói állásra. — A vágújhelyi hitközség egy beteg tanítója helyettesítésével *Glück* Gyula most végzett tanítót bizta meg.

VEGYESEK.

Dr. Réthy Mór. Nagy tudós neve ez, ki szakmunkásságával az ország határára túl is tiszteletet és becsülést szerzett magának. Tagtársaink mint egyesületünk tiszteletbeli tagját ismerik, a pesti izr. hitközség tanítói pedig főképpen a nemeslelkű tanítóbarátot becsülik benne. *Réthy* Mór, mint a IX. ker. izraelita iskolaszék elnöke és mint a pesti izr. hitk. oktatásügyi osztályának tagja, éveken át a pesti hitközségi tanítók fizetésrendezéseért küzdött. Szóval és tollal, gyűléseken és cikkekben szembeállította a pesti izr. tanítók rendezetlen és gyarló fizetési viszonyait a hasonrangú székesfővárosi kartársak kielégítő dotációjával és fáradhatlan buzgóságának volt köszönhető első sorban, hogy a kérdés el nem aludt és hogy a hitközség vezető férfiai, amint azt lapunk f. é. 6-ik számában megírtuk, a tanítók fizetését ez év folyamán rendezték és emelték. A pesti izr. hitközség tanítói hálájuk csekély jeléül f. é. szeptember hó 24-én küldöttségileg tisztelegtek dr. Réthy Mór műegyetemi tanár úrnál. A küldöttség szónoka, *Csukási* Fülöp tolmácsolta a tanítók köszönetét, kik jól ismerik és el nem felejtik dr. Réthy Mór nemeslelkű támogatását e fontos ügyben, melynek eredménye nemcsak anyagi, de erkölcsi függetlenségük is. „Köszönetünket nemcsak a magunk és kartársaink nevében fejezzük ki, — így szólt a szónok — hanem családjunk, gyermekeink nevében is.“ Dr. Réthy Mór szívélyesen fogadta a küldöttséget és válaszában kiemelte, hogy az eredménynyel nincs teljesen megelégedve, mert kívánatos volna, hogy az összes tanítók, nemcsak az elemi iskoláik fizetése egyenlővé tétessék a fővárosi hasonrangú kartársak fizetésével. A tisztelgést köszönettel fogadja; amit tett, azon meggyőződésben tette, hogy a tanítóság megelégedettsége és függetlensége feleketünk és hitéletünknek javára fog válni. — Bár sok ily jó barátja volna a

zsidó tanítóságnak, mint dr. Réthy, ki e nemes működésével hervadhatatlan érdemeket szerzett. Izrael Istene áldja meg érte!

Az Eötvös-alap. Hatalmasan föllendült az utolsó időben ez az egész ország tanítósága előtt kedvelt egyesület. Midőn *Péterfy* Sándor, ez egyesület megteremtője, visszalépett, mert, mint mondá, csak egy töredéket és nem az ország egész tanítóságát tudta az Eötvös-alap zászlaja alá sorakoztatni, a közbizalom *Ujváry* Béla felé irányult, ki eddig is már, mint a Néptanítók Lapja szerkesztője, tiszteletet szerzett nevének a tanítóság körében. Ujváry a belé helyezett bizalmat meg is érdemelte, mert buzgalmának és körültekintő erélyének köszönhető, hogy az Eötvös-alap a lefolyt évben is hatalmasan megerősödött. Nem múlik el tanítógyűlés, hogy tömegesen nem lépnének be a tanítók, mihez nagyban hozzájárul a kir. tanfelügyelők buzdítása is. Ujváry valóságos talentum a nemes agitáció terén, ki megfogja valósítani azt az áhított célt, hogy a tanítóság ezreinek legnagyobb része tagja, még pedig buzgó tagja legyen e nemescélú egyesületnek. A fellendülést egy pár adat élénken megvilágítja: 1903. jan. 1-től szept. 17-ig 2177 tag lépett be az Eötvös-alapba, akik 12.403 koronát fizettek be az alap pénztárába. Az utolsó hónapokban más jövedelmek címén 11.250 korona folyt be a pénztárba.

Az anyagi megerősödést a következő táblázat mutatja:

	Az Eötvös-alap vagyona volt	
	19 2 jul. 1-én	1903. jul. 1-én
készpénzben	640·82 kor.	— kor.
értékpapirokban	261.700·56	359.585
takarékbetétekben	75.950·96	—
a kir. póstakarékpénztárban	714·89	.476
A Pesti h. I. takarékpénztárnál folyó számlán	—	40.756
követelésekben	8.235.03	340
Összesen	347.242.25 kor.	403.157 kor.

A tagok száma 1903. aug. 15-én 7081 volt; ezek közül évdijas tag 5104; 50 K.-ás részesjegyes 1568; 20 K.-ás részesjegyes 69; örökös 340.

Az Eötvös-alap aug. hó 17-én tartotta meg közgyűlését, melynek fő-tárgya az alapszabályok módosítása volt. Egy tekintélyes párt ugyanis az egyesület eddigi szervezetét teljesen új alapokra akarja fektetni, körülbelül oly elvek szerint, mint a milyenek a mi alapszabályainkban érvényesülnek. A vezetőség sem zárkózik el a reformok elől, de azokat az eddigi elvek kibővítésével akarja megvalósítani. Ez az erős nézeteltérés az első intézkedő paragrafusunál (20. §.) mutatkozott, miért is a közgyűlés csak az első 19 §-t fogadta el, a többinek tárgyalását elhalasztotta. Az Eötvös-alap választmánya a további tárgyalást az 1904. febr. 2.-án tartandó közgyűlésre tűzte ki; egy-szersmind megküldte az alapszabály-tervezetet minden tanítóegyesületnek — a mi egyesületünknek is — hogy véleményüket írásban terjesszék be dec. hó 25-ig. Az alapszabályok célszerű módosítása mindenesetre csak előnyére fog válni a nemescélú egyesületnek. Egyesületünk és a zsidó tanítóság mindenkor töle telhetőleg pártolta az Eötvös-alapot és annak intézményeit; ez ismertető sorainkat is tehát avval zárjuk, hogy tagtársainkat az Eötvös-alapba való belépésre buzdítjuk.

Főlavató ünnep. Az Eötvös-alap folyó hó 4-én délelőtt 11 órakor főlavatja a Ferenc József Tanítók Házát. Az ünnepélyre meghivta az összes tanítóegyesületeket s kéri, hogy mindegyik legalább egy taggal képviseltesse magát. A részletes műsor a következő: 1. Hymnus, éneklí a főiskolai internátus énekkara. 2. Elnöki megnyitó beszéd. 3. Alkalmi költemény, szavalja a

Tanítók Háza egyik lakója. 4. Zenedarab, előadja a Tanítók Háza énekkara. 5. A gondnok rövid beszéde. 6. A Tanítók Háza egyik lakójának köszönő beszéde. 7. Szózat. Ezek után a Tanítók Háza megtekintése.

Helyreigazítás. *Grossmann* Mór tagtársunk levélben arról világosít fel bennünket, tekintettel „Iskolai értesítők“ című rovatunknak egyik megjegyzésére, hogy a sátoraljaujhelyi iskola a múlt évben azért nem ünnepelhette Kossuth Lajos születésének 100-ik évfordulóját, mert a tanítás a járványos betegségek miatt csak decemberben kezdődött meg. A helyreigazításnak annál is inkább adunk szívesen helyet, mert a sátoraljaujhelyi derék tagtársaink hazafiságában soha egy pillanatig sem kételkedtünk.

Hymen. A fővárosban élő nyugdíjazott tagtársunknak, *Hahn* Dávid, volt pozsonyi igazgató tanítónak leányát, Ilonát, f. hó 4-én vezeti oltárhoz Hoffmann Jenő ur. — Gratulálunk a fiatal párnak és az örömszülőknek.

Megjelent: Das jüdische Schulwesen in Ungarn unter Kaiser Josef II. von Bernhard Mandl, Budapest. Preis 60 Heller. Merzbach'sche Buchdruckerei Posen. A könyv derék tagtársunk becses magyar dolgozatának német kiadása. Az eredeti az I. M. I. T. évkönyvében jelent meg; a német fordítást szerző maga ismert szakavatottságával eszközölte és az osztrák viszonyok némi figyelembe vételével ki is bővítette. A könyvre, mely *Bánóczi* Józsefnek van ajánlva, tagtársaink figyelmét hívjuk fel.

Magyar Tanügy címmel új heti folyóirat jelent meg, mely felöleli a közoktatás minden ágát. Az új folyóirat, melyet dr. *Lázár* Béla tanár a közoktatási minisztérium erkölcsi támogatásával szerkeszt, első számában sok érdekes hazai és külföldi hírt hoz. Figyelembe veszi az iskola-egészségügyet, a művészi, jelesen a zenei nevelést, tanügyi tanácsadójában általános érdekű ügyekben illetékes helyen szerzett információkkal szolgál. Egyes rovatait *Macs-kássy* József, dr. *Juba* Adolf, *Sztojanovics* Jenő vezetik. Mellékletén *Somogyi* Béla párisi útjának egy tanulságáról számol be „Az igazi iparosnevelés“ címmel. A lap előfizetési ára egy évre 8 korona.

Szépírási füzetek. Hasznos szolgálatot vélünk teljesíteni, midőn a tanév elején kartársaink figyelmét különösen felhívjuk az *Erdős*-féle szépírási füzetekre, melyeket *Erdős* Jakab, a bajai izr. polg. iskola érdemes igazgatója és *Erdős* Adolf, főv. tanító szerkesztettek. Szerzők már évek óta kiváló gondot fordítanak műyüknek tökéletesítésén, úgy, hogy a beálló tanévre az eddig 6-6 számra terjedő füzeteiket 4-4-re vonták össze anélkül, hogy a szépírási eredménye esorbát szenvedne. Örömmel üdvözljük ez újítást, amennyiben a jelenlegi terjedelemben a szépírási anyagot a tanéven belül könnyen fel lehet dolgozni. Az észszerűen követett tanmenet, a betűknek egyszerű, de annál szebb alakja, nemkülönben az anyag helyes elrendezése azt igazolják, hogy szerzők a szépírási tanítása terén nagy érdemeket szereztek és e fontos tárggyal foglalkozó kartársaink csak önmaguknak tesznek szolgálatot, ha az *Erdős*-féle szépírási füzeteket iskolájukba bevezetik. Kaphatók *Erdős* Jakab, polg. isk. igazgatónál Baján. Egyes füzet bolti ára 8 fillér.

J Héber hangoztató és olvasókönyv

a népiskolák első osztálya számára.

Irta: SASVÁRI BÉLA, pécsi izr. népiskolai tanító.

Bolti ára 44 fillér, tanítóknak 35 fillér.

J Héber fali olvasótáblák e könyvhöz. _____ Ára _____
2 korona 60 fillér.

 Mindkettő kapható a szerzőnél, **Pécsett.**

SINGER és WOLFNER könyvkereskedésében

(Budapest, Andrásy-út)

kaphatók a következő új kiadású munkák.

Vallástani iskolakönyvek. Kiadja a pesti izr. hitközség.

1. szám. **Szemelvények a Zsoltárok könyvéből.** Bevezetéssel, tárgyi és nyelvi magyarázatokkal. A pesti izr. hitk. megbizásából szerkesztette: *dr. Frisch Ármin*. Ára 2 kor.
 2. szám. **Szemelvények prófétai könyvekből.** Bevezetéssel, tárgyi és nyelvi magyarázatokkal. A pesti izr. hitközség tanterve nyomán szerkesztette: *dr. Frisch Ármin*. Ára 2 korona 50 fillér.
 4. szám. **Izrael története. I. kötet.** Bibliai történet a honfoglalásig. Olvasmányokkal, héber szentirási szemelvényekkel és nyelvi magyarázatokkal. Irta: *Stern Ábrahám* tanár. Ára kötve 1 korona 80 fillér.
 5. szám. **Izrael története. II. kötet.** A honfoglalástól az első templom elpusztulásáig. Olvasmányokkal, héber szentirási szemelvényekkel és nyelvi magyarázatokkal. A pesti izr. hitközség megbizásából írta *Stern Ábrahám* tanár. Ára 2 korona.
 6. szám. **A zsidók története. I. kötet.** A babiloni fogságtól a talmud befejezéseig. A pesti izr. hitközség megbizásából írta: *Schön Dávid*, középiskolai vallástanár. Ára 1 korona 40 fillér.
 7. szám. **Zsidó vallástörténet. I. kötet.** A pesti izr. hitközség megbizásából írta: *dr. Neumann Ede* nagy-kanizsai főrabbi. Ára 1 korona 60 fillér.
 8. szám. **Zsidó vallástörténet. II. kötet.** A pesti izr. hitközség megbizásából írta: *dr. Neumann Ede* nagy-kanizsai főrabbi. Ára 1 korona 60 fillér.
 10. szám. **Az izr. vallásoktatás elemi iskolai vezérfonala. I. rész.** A községi népiskolák I. osztályú növendékei számára a pesti izr. hitközség megbizásából szerkesztette: *Kondor Ignác* vallástanító. Ára 60 fillér.
 11. szám. **Az izr. vallásoktatás elemi iskolai vezérfonala. II. rész.** A községi népiskola II. osztályú növendékei számára a pesti izr. hitközség megbizásából szerkesztette: *Révai Miksa* vallástanár. Ára 64 fillér.
 12. szám. **Az izraelita vallásoktatás elemi iskolai vezérfonala. III. rész.** A községi népiskolák III. osztályú növendékei számára, a pesti izr. hitközség megbizásából szerkesztette: *Győri Adolf* vallástanár. Ára 66 fillér.
 13. szám. **Az izraelita vallásoktatás elemi iskolai vezérfonala. IV. rész.** A községi népiskolák IV. osztályú növendékei számára a pesti izraelita hitközség megbizásából szerkesztette: *Weber Soma* vallástanár. Ára 80 fillér.
 14. szám. **Vallástan.** Az elemi népiskola VI. osztálya, valamint az alsófoku ipar- és kereskedelmi iskolák számára, a pesti izr. hitközség megbizásából írta: *Lévai Izor* vallástanító. Ára 1 korona 40 fillér.
 18. szám. **Az izr. vallásoktatás polgári iskolai vezérfonala.** A községi polgári iskolák III. osztályú növendékei számára. A pesti izr. hitközség megbizásából szerkesztette: *Schön Dávid* középiskolai vallástanár. Ára 1 korona 60 fillér.
- Rendszeres zsidó vallás-erkölcstan.** A pesti izr. hitközség tanterve nyomán az érett tanuló ifjuság számára. Irta: *dr. Krausz Sámuel*, az országos izr. tanítóképző-intézet tanára. Ára 2 korona.
- Imádságkönyv** a pesti izr. hitközség polgári leányiskolai ifjuságának, szombati és ünnepnap ientisztelete számára szerkesztette: *Weber Soma* polg. isk. vallástanár. Második javított kiadás. Ára 90 fillér.
- Imakönyv** a pesti izr. hitközség középiskolai ifjuság számára. Szerkesztette: *Schön Dávid*, középiskolai vallástanár. Ára 1 kor.

SINGER és WOLFNER kiadásai.

Budapest, Andrásy-út 10.

Elemi iskolai könyvek jegyzéke osztályok szerint csoportosítva.

	kor. fill.
I. osztály.	
Müller Adolf, Magyar ABC és olvasókönyv (az izr. tanító-egyl. kiadv.) ...	—40
Müller Adolf, Héber ABC és olvasókönyv bekötve " " "	—40
Schütz Manó, Első héber hangoztató és olvasókönyv " " "	—40
Herczog Emil, Német ABC és olvasókönyv " " "	—40
II. osztály.	
Barna, Magyar olvasókönyv bekötve (az izr. tanító-egyl. kiadv.)	—64
Radó, Magyar olvasókönyv " " "	—64
Sebestyén-Pfeiffer, Magyar nyelvtan II. oszt.	—30
Mendl Német olvasókönyv " " "	—64
Deutsches Sprachbuch I rész " " "	—40
Német nyelv- és olvasókönyv a magyar ajkú népiskolák számára I. rész kötve (az izr. tanító-egyesület kiadványa) bekötve	—60
Mózes I. könyve, magyar fordítással, bekötve (az izr. tanító-egyl. kiadv.)	—80
Csukási Fülöp, Bibliai történet és hittan	—50
Imakönyv, (az izr. tanító-egyl. kiadványa) 21. tetemesen jav. és imarendi utmutatóval bővített kiadás, bekötve	—80
Deutsch Henrik fordításával bekötve (az O. i. t. e. által eng. kiadv.) —80 és	1—
Székely, számtani gyakorlókönyv II. oszt. számára bekötve	—40
Hóós, Dalkönyvecske 1 füzet...	—30
Major Gy., Módszeres énekkönyv zsidó népiskolák számára I. füzet	—50
III. osztály.	
Barna, Magyar olvasókönyv, bekötve (az izr. tanító-egyl. kiadványa)	—72
Radó, Magyar olvasókönyv " " "	—7
Hoffmann, Magyar nyelvtan " " "	—40
Mendl, Német olvasókönyv bekötve " " "	—72
Deutsches Sprachbuch II. rész " " "	—50
Német nyelv- és olvasókönyv a magyarajku népiskolák számára, II. rész kötve (az izr. tanító-egyesület kiadványa)	—72
Mózes II. könyve, magyar fordítással bekötve (az izr. tanító-egyesület kiadv.)	—80
Imakönyv, (az izr. tanító-egyesület kiadványa)	—80
Deutsch Henrik fordításával bekötve	—80
diszesebben bekötve (az O. i. t. e. kiadványa)	1—
Lakits—Neiger—Kiss Áron, Földrajz bekötve...	—24
Tergina, Földrajz osztatlan iskolák számára	—72
Bárdos, A magyar nemzet története, bekötve	—56
Székely, Számtani gyakorlókönyv bekötve...	—48
Gönczi, Kogutovicz, (az illető) megye térképe...	—60
Hóós, Dalkönyvecske I. füzet	—30
Major Gy., Módszeres énekkönyv zsidó népiskolák számára I. füzet	—60
IV. osztály.	
Barna, Magyar olvasókönyv bekötve (az izr. tanító-egyesület kiadványa)	—90
Radó, Magyar olvasókönyv " " "	—90
Hoffmann M., Magyar nyelvtan (az izr. tanító-egyesület kiadványa)	—40
Mendl, Német olvasókönyv bekötve " " "	—90
Deutsches Sprachbuch bekötve " " "	—72
Német nyelv- és olvasókönyv a magyarajku népiskolák számára II. rész bekötve (az izr. tanító-egyesület kiadványa) bekötve	—72
Mózes III. és IV. könyve, (az izr. tanító-egyesület kiadványa (kötetjé 0.80 fill.) összesen	1 60
Imakönyv, (az izr. tanító-egyesület kiadványa) bekötve	—80
Deutsch Henrik fordításával bekötve	—80
diszesebben bekötve (az O. i. t. e. kiadványa)	1—
Lakits—Neiger—Kiss Áron, Földrajz bekötve	—56
Tergina, Földrajz	—48
Bárdos F., Magyar nemzet története bekötve	—56
Székely, Számtani gyakorlókönyv bekötve	—48
Orbók, Egészségtan bekötve	—40
Kogutovicz, Magyarország isk. kézitérképe (Singer és Wolfner kiadása)	—40
Hóós, Dalkönyvecske 2. füzet	—30
Major Gy., Módszeres énekkönyv zsidó népiskolák számára. 2. füzet	—60

III., IV., V. és VI. osztály a következő lapon,

SINGER és WOLFNER kiadásai Budapest, Andrásy-ut 10.

Folytatás az előbbi lapról:

V. és VI. osztály.

	kor. fill.
Radó, Magy. olvasókönyv (az izr. tanítóegyesület kiadványa)...	1 30
Mendl, Deutsches Lesebuch bekötve	1 32
Mózes öt könyve, bekötve, kötetenkint 80 fillér, mind az öt rész egy kötetben	4 —
Imakönyv, (az izr. tanító-egyesület kiadványa) bekötve	— 80
Imakönyv, Deutsch Henrik fordításával, szótárral, vászonba kötve (az O. i. t. e. kiadv.)	1 20
Lakits Neiger-Kiss Áron, Földrajz bekötve	— 76
Tergina, Földrajz V. és VI. oszt. számára	50
Bárdos, Magyar nemzet története bekötve	— 52
Tergina, Magyar nemzet története	— 62
Füredi, Világtörténet	— 86
Székely, Számt. gyakorlókönyv bekötve	— 72
Ertl H., Természetráajz, kötve	— 68
Balázs J., Természettan, kötve	— 70
Irmey-Baló, Alkotmánytan, kötve	— 40
Pollák K., Elemi mértan	— 40
Mocnik—Orbók, Mértan kötve	— 48
Hóos, Dalkönyvecske. 2 füzet	— 34
Major Gy., Módszeres énekkönyv zsidó népiskolák számára. 2 füzet	— 60
Orbók, Egészségtan bekötve	— 40
Kogutovicz, Magyarország térképe	— 40

Könyvkereskedésünkben kapható minden bárhol és bárki által hirdtetett iskolai tankönyv.

Hittani kézi és tankönyvek.

Elemi, polgári és középiskolák számára.

Izrael könyörgései. Magyarra fordította Deutsch Henrik. 17-ik bőv. kiad. Iskolai kötés	— 80
az Orsz. izr. tanító-egyesület kiadványa	{ Csinos vászonsarkú kötésben 1 — Vászonkötésben szótárral 1 20
Imakönyv. Hazai, templomi és iskolai használatra. Rendezte és kiadta az orsz. izr. tanító-egyesület, 21-ik kiadás, imarendi utmutatóval bővitve	— 80
Imakönyv, Szombati és ünnepnapi istentiszteletre a pesti izr. hitközség ifjusági templomában, összeállították a hitközség hittantanárai, bekötve	1 —
Az izr. hitoktatás vezérfonala, közös népiskolák növendékeinek használatára szerkesztette: Halász Nátán I. füzet I/II. oszt. számára 8-ik kiadás kötve	— 50
II. füzet III/IV. oszt. számára 8-ik kiadás kötve	— 72
Bibliai történet, függelékül az izr. ünnepek és szertartások magyarázata izr. iskolák alsó és felső osztályai részére. Irta: Lerner Vilmos, I. rész kötve	— 60
II. rész. kötve	— 60
Zsidó vallástani vezérfonal, a közép és polgári iskolák I—II. osztálya számára. Szerkesztették: Halász Nátán és Schlesinger Sámuel, az I. oszt. számára, 3 kiad.	1 30
a II. oszt. számára I. kiad. kötve	1 20
Életforrás, vagyis Mózesi vallástan. Tanítóképezdek és középtanodák felsőbb oszt. számára. Irta: Deutsch Henrik. Négy füzet. Egy-egy füzet ára	80
Olvasmányok a bibliából, iskolai használatra. Fordították és jegyzetekkel ellátták: Schön D. és Stern A. I. rész. Zsoltárok 2-ik jav. kiad. ára	— 60
II. rész. Próféták, ára	1 20
A zsidó nép és irodalom története. Iskolai használatra írta dr. Goldberger Rafael, Negyedik kiadás.	1 40
Rendszeres zsidó vallás- és erkölcsstan. A pesti izr. hitközség tanterve nyomán az érett tanuló ifjuság számára írta: dr. Krausz Sámuel	2 —
Izrael énekei vagyis Zsoltárok. A klasszikai héber költészet aesztetikai méltatásával tanodai és magánhasználatra magyarra fordította Stern Mór, kötve	1 20
Josua és a bírák, iskolai használatra magyarra fordította Füredi Ignác, kötve	1 —
Salamon példabeszédei, iskolai használatra. Magyarra fordította Stern Mór, kötve	— 80
Mózes öt könyve, izrael. iskolák használatára. Magyarra fordította Deutsch Henrik. 5 rész, mindegyik külön-külön bekötve. Egy-egy rész ára	— 80